

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÇAĞDAŞ

TÜRK DİLİ

DİL DERNEĞİ'NİN AYLIK DİL VE YAZIN DERGİSİDİR.

Sayı: 411 Mayıs 2022 25 TL

Hidayet KARAKUŞ
İsa KÜÇÜK
Nesrin PEKCAN
Hasan AKARSU
Vedat YAZICI
Ömer DEMİRCAN

◆ Sert kapak, 2. baskı

ÇOK YAKINDA!

- Haydarpasa Kitabı: Kent, Mekân, Mücadele
- Moda'nın Mülteci Alman Profesörleri

◆ Gözden geçirilmiş 2. baskı

ÇAĞDAŞ TÜRK DİLİ

Cilt: XXXIV

MAYIS 2022

Sayı: 411

Dil Derneği Adına
Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni
Sevgi Özel

Yayın Yönetmeni ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ertuğrul Özüaydın

Yazı Kurulu:
Prof. Dr. Ahmet Kocaman
Yusuf Çotuksöken
Öner Yağcı
Hidayet Karakuş

Düzeltili
Nermin Küçükceylan
Hülya Can
Özlem İbiş Yılmaz

Dergi Tasarım ve Baskı
Karınca Ajans Yayıncılık Matbaacılık
Dr. Mediha Eldem Sk. No: 56/1
Kızılay-Ankara 0312 431 54 83
Basıldığı Yer:

Ted Matbaacılık 0312 341 47 48
Baskı: **Nisan 2022** / Yayın Türü: **Yerel**
Yayın Aralığı: **Aylık**
Sürdürüm Koşulları

Kurumlara yıllık 360,00 TL
Bireylere yıllık 270,00 TL
Yurtdışı 50 euro

Sürdürüm için hesap numaraları
Alıcı Adı: **Dil Derneği İktisadi İşletmesi**
T. İş Bankası Mithatpaşa Şubesi
4228 249006

IBAN
TR37 0006 4000 0014 2280 2490 06

4228 3281 487 (euro hesabı)

IBAN
TR33 0006 4000 0024 2283 2814 87

Alıcı Adı: **Çağdaş Türk Dili Bilgisi**
Posta Çeki: **30 51 11**
Yönetim Yeri

Konur Sokağı 34/4 Kızılay-ANKARA
Telefon: **0312 425 83 60**
Belgeç: **0312 417 33 28**

e-posta: **ctd@dildernegi.org.tr**
www.dildernegi.org.tr

Dil Derneği, Bakanlar Kurulunun
24.07.2002 günlü 2002-4812 sayılı kararı
ile kamu yararına çalışan bir dernektir.

İÇİNDEKİLER

Yayın Yönetmeninden / Ertuğrul ÖZÜAYDIN	2
Dil Derneği 35 Yaşında: Her Zaman Mustafa Kemalce Düşünerek Yürüyeceğiz / Sevgi ÖZEL	5
Toprağa Şiir Yazan Adam / Hidayet KARAKUŞ	7
Öğrencemiz Türkçe "Metavers" Sözcüğünü Türkçeleştirelim / Yusuf ÇOTUKSÖKEN	10
Sanatın Yaşamla Birleşen Yolculuğu / Hasan ÇAPIK	12
Mavi Türkü / İsa KÜÇÜK	17
Ağız Çalışmaları Üzerine Birkaç Söz / Nesrin PEKCAN	18
Türkçe Ve Harry Potter / Resul KAYA	20
Türkçe 'Devrik', Sekiz-Tür 'Ezgisel Sönüş'ten Biri / Ömer DEMİRCAN	24
"Cumhuriyetçi Olmak"ın Erdemi / Hasan AKARSU	30
Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Kastamonu Şubesinde Gençlerle Edebiyat Buluşması / Ali Turgay KARAYEL	31
Özkan Mert'in Yeryüzü Şarkıları'nda Akdeni / Vedat YAZICI	36
Denizli Günler / Ercan KOZANOĞLU	41
Kasabaya Sevdalıydılar / Nuri ÖZTÜRK	46
Bağlantılar I-II-III / Okan Süha YILDIRIM	51-52
Yaşarken Anlaşılmayanların Çığlığı / Bedriye KORKANKORMAZ	53
Edebiyat Yapma Tiyatroyu Bırak / Umut ÖZKAN	57
Başım Dönüyor / Nedime KÖŞGEROĞLU	59
Batı-Doğu Edebiyatında İlginç ve Kısa Şiir Tanımları / Derleyen: Hızır İrfan ÖNDER	63

ERTUĞRUL ÖZÜAYDIN Yayın Yönetmeni

İKİ YER BİR ARA

Hemen şuracıkta kısa kalmış akasya ağaçlarının arasında kıvrıla kıvrıla yukarılara doğru uzanan bir yol buldum. Bulduğum yolun beni ereğime ulaştıracak yol olabileceğini düşünüp yola girdim. Yol kenarını kuru otlar, devedikenleri sarmıştı. Günün içinden geçip giderken güneşin çevreyi her zamanki gibi özene bezene renklendirişini düşündüm. Ne büyük iyilikti dünyamız için ve şimdi bizim için. Günün gündüzün en çok sevdiğim saatleriydi. Dört bir yanımız ağaçlıktı. Sonradan dikildiği belli olan sedir ağaçları ahatlar, alıçlar, yabancı erikler arasında boy vermişti. Aşağıları yeşil yeşil bahçeler, çayırlar kaplamıştı. Nerelere gelmiştik? Geldiğimiz yerlere baktım. Uzaklığın, uzaklaşmışlığın verdiği huzur doluydu içim dışım.

Biz buralara önceden gelmiş miydik? Ağaçlar, çalılar, karşıki tepeler öylesine iç içe geçmiş ki ve öylesine bir yerlere benziyor olmalı ki gözümüze bildik bir yer gibi geldi. Belki önceden böyle bir yere gelmeyi düşünmüştük. Gözlerimde canlanan eski bir resim gibiydi görünüm. Durduğum yerden özlediğim bir resme bakar gibiydim. Unutmadığım o güzellikleri yeniden anımsamak sevinciydi şu an yaşadıklarım. Geldiğim uzakların ne önemi vardı? Bütün ağırlığıyla üstümde duyduğum şehrin baskısını şehirde bırakmıştım.

Bile isteye yoluna düştüğümüz amaçların yerini başka ne tutabilir? Sözgelimi en çok sevdiğimiz kişiye kavuşmak, çok özlediğiniz bir yere gidebilmek, olması için çaba gösterdiğiniz bir işi başarmak, öğrenmek için can attığınız gizli gizemin sırrına erişmek gibi gerçekleşmiş gerçeklerin yaşattığı sevincin yerini başka ne tutabilir? Sanki geldiğimiz yerle, çıktığımız nokta arasına giren bütün uzaklıklar kalkmıştır. Arzusuna erişenler bunu bizden daha iyi bilirler.

Doğrusu uzaklıkların arasındır duyulan acılar. İşte bu acılardır insanı arayışa yönlendiren ve kuşkusuz yollara düşüren. Bugüne dek neler yapabilmek ya da nerelere gidebilmek için nasıl yollara düştüğümü bir ben bilirim. Tam burada ~~der~~ yatağının yanından yukarılara doğru tırmanıyoruz. Vadinin karşı ucundan bir öbek kuş havalandı. Yüzlerini batıya döndüler ve kanatlanıp ufka doğru uzaklaştılar. Her biri güneşin altında gümüşü renkleriyle parlıyordu. İkindinin en güzel saatleriydi. Şehirden uzak şehrin en güzel tepelerinden biriydi. Sağımız ~~se~~ solumuz sıra sıra tepelerdi. Aramızda kalan tepeyi aşiverince görünmez tepe ortaya çıkıveriyordu. Biliyorum ki onun arkasında kalan bir başka tepe daha vardı. Bütününü birden bir yanılısma gibi parlıyordu, bir yitip bir ortaya çıkışıyla.

Benim bana uzaklığımdı doğaya olan uzaklığım, öte yandan benim bana yakınlığım. İçinde bulunmadığım ormanlar, çıkmadığım tepeler, paçalarını sıvayıp geçmediğim dereler özlemini çektiğim o yerlerdi. Gözümle göreceğim, elimle tutacağım, kokusunu içimde duyacağım oralarda yaşamalıyım ve oraları yazmalıyım. Gidemediğim her güzellik uzaklıktır, acıdır. Çayırılarına, kırlarına yaz havası sinmiş şehir dışlarını seviyorum. Bütün benzemişliğine karşın doğal ortamın her bir noktası başkaydı. Binaların arasında koşuşturan kalabalıkların ayak seslerinden, beton binaların sevimsizliğinden soğukluğundan, araçların bağırtısı arasından kaçıp şehir dışlarında dolanmayı istiyorum. İşte tam burada o yer, o zaman, benimle birbirlerine sıkı sıkıya bağlıydılar.

Bu uzaklara ben mi ulaşıyorum yoksa o uzaklar bana mı geliyor? Bilemedim. Bir biçimde bir yerlerde buluşuyoruz. Aramızda gizliden bir bağ kurulmuş. O yüzden ben uzağın yakınındayım hep. Uzaklaşmışlığın verdiği kaygıyı duyumsamıyorum. Uzakları uzak bilmeyenin yolu hep açık değil miydi?

Ulaşılmaz tepeler değildi o vardığım yerler herkeslerin gelebileceği kadar yakındı şehre. Şimdi çıktığım yüksek tepeden aşağıda kalan şehrin çatıları görünüyordu. Sivri sivri o uzun binalar hançer gibi saplanmıştı şehrin göbeğine. Buradan oralar hiç uzak değildi de oradan buralar nasıl görünüyordu diyemiyordum. Çünkü gelemeyenler için oradan ta buralar uzak ve görünmezdi. Sanki git git bitmez yollardı. Önlerinde geçilmez dağlar yükseliyordu. Buradan buralara gelmek isteyip de gelemeyenlere selam olsun.

Uzaklardır insanın içini acıtan ve en zoru uzakta kalmaktır. Erişebilmek adına elinizden gelen her şeyi yaptığınız amaçlarınıza ulaşamadığınızda içimizi yakan acıyı duyumsarız. Gitmek isterseniz görünür hedefe gitmeye yol bulunur. Görüneni görmezden gelen içinse değil oraya varmak, yakınına dek gitmek bile aklına gelmezdi. Noktadan noktaya varmak bir hedefse gidilemeyen ara uzaklıktı. İkincisi birinci söylediğiniz anlamına da gelebilir. İki nokta arası uzaklıksa hedef birdi. Ulaşmaktan, gitmekten, erişmekten yana her zaman yol görünürdü.

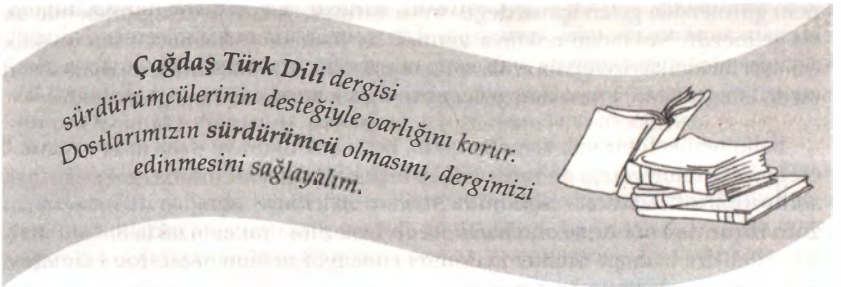
Belki tehlikeli bir yol, koşullar çetin, belki çok uzun ve uzak ama insanın bir ereği varsa onun gereği de vardı. Ölçüp biçtiğimiz planlar insanın geleceğe ilişkin serüveninin ilk adımları değil midir? Umudun içimize saçtığı kıvılcımlar insanın zoru başarması yönünde onu harekete geçirmez mi? Yakını uzakla birleştiren bütün nitelikler insanın özünde aydınlığa çıkmayı beklemektedir. İşte o bekleneni gerçekleştirmek elimizde. Özgürlüğü dağ yollarında yaşayacağına inanmış biri dağlara, oralara vadilere ne kadar uzak kalabilir? Geldiğim tepelerde tavşanların, kaplumbağaların izinde yürüyerek dolanıyordum vardığım tepeleri.

Nereye varacağımı az çok kestirerek gelmiştim buralara. Elbette gezintilerim sırasında vardığım, varacağım noktanın amaca yönelik başka başka anlama bürünmesi yaşamın doğal gerçekliği idi. Geldiğim yeri bilmek, anlamak, açıkla-

mak olanağım vardı. Arayıp bulduğum bu yer bir başka gerçekliğin içerisinde yeni anlamdı, aynı zaman içinde bir başka nitelik kazanmıştı.

Şu koskoca şehrin bir tutsağı olarak geldiğim bu yerde kendimi çok daha iyi hissediyorum. Sessizliğe ses veren ibibikler, karatavuklar, üstümüzde gezinen şahinler yeryüzünde bir başka güzelliği söylüyordu. Şehrin dışında, sınırların ötesinde insanı ürküten bir yanı olmakla birlikte doğanın özgürleştirici bir başka yanı daha vardı. Ucu sonu görünmeyen açıklık ve doğal görünümün yarattığı mutluluktı. Sessizliğin mutluluğuna sığındım. Burada daha çok zaman kalabilirim.

Değiştirilmesi düşünülmeveni değiştirmek için buralara geldik. Uzaklık, yalnızca iki nokta arasında oluşan çizgi değildi, iki nokta arasında değişen gerçeklikti. O gerçekliğe giden yoldu anlamın yeniden doğuşu. O yolu geçtik. Şehre bağlılıklarımızı sürdürürken burada bambaşka duygular içindeyiz. Benim için taşıdığı anlamı, yaşadığım duyguları yazmak istedim. İnsanın çevresi değişirken yaşamın içeriği onunla birlikte değişiyordu. Uzaklıklar uzakta kalmıştı.

Dil Derneği 35 Yaşında: HER ZAMAN MUSTAFA KEMALCE DÜŞÜNEREK YÜRÜYECEĞİZ!

Sevgili Yurtseverler, Değerli Üyelerimiz,

Öncelikle laik cumhuriyetimizin kurucusu, Türk Devriminin yapıcısı Mustafa Kemal Atatürk'ü, Lozan kahramanı İsmet İnönü'yü, Kurtuluş Savaşını utkulu kılan Kuvayimilliyecileri ve cumhuriyetimize emek veren bütün devrimcileri saygıyla anıyoruz!

Her zaman olduğu gibi cumhuriyet devrimlerinin ışığında buluşup birleştik. Bizler ödün vermeden Atatürkçü düşünce ve Türk Devrimi için direniyoruz; doğa direniyor, tarih direniyor, köylü kentli yurttaşlık bilinciyle ormanları, zeytini için direniyor. Cumhuriyetimiz, dilimiz için direniyoruz.

Bilindiği gibi 12 Eylülcüler Atatürk'ün "vasiyetnamesi"ni çiğneyerek Türk Tarih ve Dil Kurumlarını kapattı. Bu hukuksuzluğa sessiz kalmadık; kapatılan Türk Dil Kurumu'nun 34 üyesi bir araya geldik. Bağımsızlık bilinciyle dil arasındaki görkemli köprüyü düşünerek, bağımsızlığımızın simgesi TBMM'nin kurulduğu 23 Nisanı göz önüne alarak, 22 Nisan 1987'de Dil Derneği'ni kurduk.

Dil Derneği, 35 yıldır yüreği Mustafa Kemal'in başlattığı Dil Devrimi için çarpanların evidir.

Dil Derneği'nin doğuşu, 12 Eylül hukuksuzluğuna Atatürkçülerin tepkisidir. 12 Eylülün zorba önderi ve yedeğindeki dört general, dünyanın hiçbir yerinde görülmeyecek bir illikle laik cumhuriyetin kurucusu Atamızın kalıtını çöpe attılar. 1983'ten bu yana birçok hükümet geldi geçti; Atatürk'ün kalıtı üstündeki hukuk lekesi silinemedi; son dönemde bu leke daha da büyüdü.

Dil Derneği 35 yıldır, tüm olumsuzluklara direnerek devrim bayrağını taşıyor! Bunca yıldır üyelerimizin ve yurtseverlerin desteğiyle direndiğimiz, yayın ve türlü etkinlikler yaptığımız, 34 yıldır okurun yaşadığı bir dergi çıkardığımız, gönüllü birliktelikle derneği yaşattığımız için mutluyuz. Kuşkusuz, bu mutluluğu gölgeleyen pek çok us, bilim ve hukuk dışı olay-oluşumu göz ardı edemeyiz. Bireysel sevincimizi, ulusumuzun üstüne çöreklenen karabasan gölgeliyor.

Atatürk, ulusun dil ve tarih bilinci siyasa ayaç yapılmasın diye kurumları dernek yapısıyla kurmuş, sonsuza dek özgür ve özerk yaşamaları için kalıttan pay ayırmıştır. Bugün politikacıların kullandığı dile bakarak din ve ırk öğelerinin

nasıl siyasallaştığını görüyoruz. Atatürk'e ve hepimize yurttaşlık kimliği ve bilinci kazandıran Türk Devrimine açıkça saldırılıyor. Toplumun gözü önünde olanlarla basının kullandığı hukukun üstünlüğünü yaralayan, inanç ve köken ayırımını kaşıyan dil, eğitim ve gelir düzeyi düşen halkı, özellikle gençleri umutsuzluğa, karamsarlığa itiyor.

Unutmuyoruz; unutturmayacağız. Savaş alanlarında bile okuyan, öngörüsü yüksek bir devrimci olan Mustafa Kemal, inanç ve ırk ayrımı gözetmeksizin bağımsızlık için halkı bütünleştirmiş, laik cumhuriyeti kurmuş, Harf ve Dil Devrimleriyle halkın eğitimi olmasının yolunu açmış, yüzyıllarca "ümmi ümmet kul" olarak unutilan halka yurttaş kimliği kazandırmıştır. Son yıllarda eleştiri ve aşağılama (hakaret) kavramlarının siyasallaştırılmasıyla düşünce, basın, üniversite özgürlüğü ve yargı baskılanarak hukukun üstünlüğü yok sayılmaktadır. Yaşadıklarımıza bakış ve değerlendirmelerimizde tek ölçümüz laik cumhuriyetimizin ortak (resmi) dilidir. Bugün tepeden tırnağa dilden kaynaklanan bir kopukluk yaşanmakta, toplumun yurttaşlık bilinci zedelenmektedir. Ne yaşanırsa yaşansın; biz Mustafa Kemallerin ardıllarıyız. Yaklaşık üç yıldır dünyada ve ülkemizde yüzlerce can alan salgın nedeniyle kucaklaşamadık; ancak Mustafa Kemalce düşünmekten, laik cumhuriyete inanmaktan vazgeçmedik. Bugün laik cumhuriyete ve devrimlere sahip çıkmak, Atatürk'e ve çocuklarımıza karşı namus borcumuzdur! Atatürk'e ve ulusa borcumuzu unutmayız; çocuk ve gençlerin yarını için alacağımızı da unutturmayız. Bu duygular ve gönüllü birliktelik coşkusıyla Dil Derneği'ni de 35 yıldır yaşıyoruz.

Mustafa Kemallerin ulusa en büyük armağanı olan, bağımsızlığımızın, halk egemenliğinin simgesi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 102. yılını kutluyoruz. Mustafa Kemal Atatürk'ün bütün çocuklara armağanı olan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını kutluyoruz. Dil Derneği'nin 35. yaşını kutlarken bütün aydınları hukukun üstünlüğü, çağdaş demokratik değerler doğrultusunda ve yapıcı dille Anayasal ve evrensel haklarımızı kullanarak halkı aydınlatmaya çağırıyoruz!

En içten saygılarımızla.

Dil Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Sevgi Özel

TOPRAĞA ŞİİR YAZAN ADAM*

HİDAYET KARAKUŞ

4 Eylül 1983 günü Milliyet gazetesinin büyük başlığı şuydu:

AĞA HAN ÖDÜLÜNÜ İKİ USTANIN YAPTIĞI 'KÖY EVİ' KAZANDI. Bir başka gazete de, Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü Nail Çakırhan Kazandı, yazıyordu.

Gazetelerden biri de şöyle yazdı: 500 bin dolar tutarındaki ödül 9 ülkeden 11 yapı arasında bölüştürülecek. Bir başka gazete, daha uzunca bir alt başlık kullandı: 20. yüzyıla yaraşır bir mimari anlayışa öncülük eden niteliklerinden dolayı ödül kazananlar arasında Türkiye'den Nail Çakırhan'ın Muğla'nın Akyaka köyündeki evi bulunuyor. Bir gazetenin alt başlığında: Ağa Han Ödülleri, Topkapı Sarayı'nda Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Kerim Ağa Han tarafından dağıtılacak.

Kimdi bu Nail Çakırhan? Peki Ağa Han kim?

Kerim Ağa Han, 1936 yılında Cenevre'de doğmuş genç bir adam. Soyu Hazreti Ali'ye uzandığına inanılan, yirmi yaşında İsmailiye mezhebinin dini lideri olmuş, bu görevle yetinmemiş, Harvard Üniversitesi İslam Tarihi Bölümü'nü bitirmiş. İslam dünyasında bilim ve sanatı desteklemek için vakıflar kurmuş bir aydın. İstanbul'a da o günlerde ödül dağıtımı için gelmiş bir Pakistanlı.

Necati Yıldırım, büyük bir işe girişmiş. Ülkemizi mimarlık alanında dünyaca ünlü bir ödülle onurlandırmış Nail Çakırhan'ın yaşamını ele almış *Toprağa Şiir Yazan Adam* kitabında. Oldukça ayrıntılı, geniş bir çevreyle yapılan görüşmelerle on yılda hazırladığı bir kitapla ülkemizin yüz akı bir aydını anlatmış Necati Yıldırım. Yalnız Çakırhan'ı değil, onun gibi yurt aşkıyla dolu, cumhuriyetin yılmaz kazıbilimcisi Halet Çambel'i de onun yaşamının içinde ele almış, anlatmış.

Bu iki bilge insanın yaşamı genç cumhuriyetin aydın çevrelerinde kesirir.

Ben, Nail V.'yi hep merak ederdim. Hani Nazım Hikmet'le ortak kitap çıkaran şairi. 1+1=BİR kitabının ikinci formasındaki şiirlerin şairi Nail V. , Nail Vahdeti Çakırhan'dır. Asım Bezirci, *Nazım Hikmet'in Tüm Eserleri II*'de yazıyor.

Akyaka köyünde ev yapmak nereden aklına gelmiş Nail Çakırhan'ın? Kara kuru bir gençken lisede okumak için memleketinden bir çıkmış, pir çıkmış, Necati Yıldırım'a göre. Altmış yaşında memlekete yorgun argın döndüğünde doktora gider Nail Çakırhan.

"Doktora gittim... Doktor, 'Dinlenmen gerek... Mutlaka bir deniz kenarına git... Hiç çalışma, dinlen...' dedi."

Halet Çambel'le 1969 yılında Muğla'ya giderler. Çamlar arasında bir arazi vardır, onu alırlar. Sonrası gelir.

İşin ilginç yanı, Ağa Han Ödülü'yle birden üne kavuşan Nail Çakırhan için cadı kazanları kaynamaya başlar. Muhbirler emniyet müdürlüğünün, valiliğin yolunu tutarlar. "Efendim, bu adam sicilli komünisttir! Bu Moskof uşağı edebiyat maskesi altında halkın sağduyusunu yıllarca zehirlemiştir. Şimdi de mimarlık maskesi altında zehirliyor..."

Nail Çakırhan'ın dosyası kabarıktır. 1930 yılında "Gizli Komünist Partisi'ni yeniden kurmak, faaliyete geçirmekten sanık..." diye başlayan tutanakları da içeren koca bir kitabı koyarlar emniyet müdürünün önüne. Kitabın 1930'ları anlatan sayfalarını merakla okurken düşünür emniyet müdürü; 1930 nere, 1983 nere... Başını kaldırıp muhbirlere sorar:

"Peki bizden ne istiyorsunuz?"

"Bu adama ödül verilmesin efendim."

"Tamam tamam! Siz merak etmeyin... Biz bir bahane bulur, gözaltına alırsız onu. Ödülünü engelleyemesek de törene katılmasına engel oluruz!"

Uzun sözün kısası sorun Evren'e dek yansıtılır. Cadı kazanının ateşini harlatmaktır dertleri. "Üstelik bu adam diplomalı mimar değil efendim. Alaylı sıradan bir usta hatta bir usta bile değil. Böyle bir adama ödül vermek devletimizi küçük düşürür..."

Evren şaşırtır muhbirleri de ilgilileri de.

"Bu adam yetmiş üç yaşına gelmiş... Ülkeye bir ödül kazandırmış... Bu ödülü biz vermiyoruz ki!.. Uluslararası bir ödül... Bu konuda yapacak bir şey yok..."

Muhbirlerden başka diplomalı mimarlardan da tepkiler vardır. Oktay Ekinci gibi, Cengiz Bektaş gibi, geleneksel mimariyi savunan diplomalılar da Çakırhan'ın yanında yer alırlar. Aydındır onlar çünkü!

Necati Yıldırım, *Toprağa Şiir Yazan Adam*'da cumhuriyetin 1930'lardan bugünlere uzanan bir döneminin de tanıklığını yapıyor. Türkiye aydınlanmasının acılar çekmiş nice yazarı, sanatçısı, bilim insanı bu kitapta yerini alıyor. İlginç anılarla süslü bir kitap bu. Halet Çambel'in Karatepe kazılarında tutun, Nail Çakırhan'ın Moskova yaşamına değin bir yığın ayrıntı tanıklarıyla anlatılıyor.

Halet Çambel de Nail Çakırhan'la yaşamını birleştirdikten sonra ülkesi için kimsenin göze alamadığı zorlukları göğüsleyerek yurt sevgisini toprağa işleyen aydın, bilge bir kadın. Karatepe'de yalnız kazı yapmıyor, çevre köylerde okuma yazma bilmeyen insan bırakmıyor bu iki güzel insan. Okul yapıyorlar köye, işçi evleri yapıyorlar.

Ağa Han Ödülü'nü kazanınca hakkında kaynatılan cadı kazanından haberi yoktur Nail Çakırhan'ın. Yüreği oyun etmiş, iki ay önce apar topar İsviçre'ye, tekerlekli sandalye ile hastaneye gitmiştir. İstanbul'a döndüğünde öğrenir ödül haberini.

Ödül töreninden sonra Hilton Otelindeki yemeğe Nail Çakırhan, karısı Halet Çambel'le katılır. Nail Bey, birkaç lokma bir şeyle geçirir yemeği. Konuşmalara da katılmaz. Eve döndüklerinde karısına yumuşak, sevgi dolu bir sesle, "Halet, bana biraz rakı verir misin? Bir de elma soy lütfen... Tabağa bir parça da peynir..."

Nice tatil köyü, yerel mimarının özellikleriyle nice güzel ev yapan Nail Çakırhan kimseden para almaz. Bütün yediği, içtiği bir tek rakı, mevsimine göre elma, karpuz peynirdir.

Necati Yıldırım, gerçek sanat insanlarının, büyük yurtseverlerin kitabına dönüştürmüş çalışmasını. Yazarken çok duygulanmış olmalı. Onları yüz yüze tanımaktan gelen bir büyük dostluğu vardır onun. *Toprağa Şiir yazan Adam*'ı okurken yer yer gözlerim doldu, yer yer güldüm.

İlhan Selçuk, Akyaka'da tatil yapmaya başladıktan sonra yazılarında oradan sıkça söz edince Aziz Nesin de "Beni de götür oraya" der birinde. İlhan Selçuk, onu Akyaka'ya götürmeden Melih Cevdet'e telefon eder: "Aziz'i de getiriyorum." Melih Cevdet "Getirme!" der ama İlhan Selçuk onu ikna eder. Melih Cevdet'in gerekçesi ilginçtir. Kitabı okuyanlar bu aydınları daha çok seveceklerdir.

Toprağa Şiir Yazan Adam-Bir Nail Çakırhan Öyküsü, Necati Yıldırım, Cinius Yayınları, Kasım 2021, 39 s.

Öğrencemiz Türkçe “METAVERS” SÖZCÜĞÜNÜ TÜRKÇELEŞTİRELİM

YUSUF ÇOTUKSÖKEN

Dilimize son dönemde giren sözcüklerden biri de “metavers/metavörs” (İng. *metaverse*). [Türkçede “metavers” ya da “metavörs” olarak yazılacağı düşünüyor. Ben şimdilik “metavers” olarak yazıyorum. Türkçesini bulup yaygınlaştırmak en iyisi...]

“Sanal dünyada, aygıtlar aracılığıyla oluşturulan algısal evren” diye tanımlanabilecek olan metaversin, çok yakın gelecekte yaşamımızın değişik bölümlerine gireceği, yeni çalışma ve iş fırsatları da yaratacağı ileri sürülüyor.

Fiziksel dünyayı sanal ortama taşıyan metaversin internetin yerine geçmesi ve ekonomik açıdan da büyük yükseliş göstermesinin de beklentiler arasında olduğu söylenmektedir. Metaversi, internet ile başlayan iletişim devriminin yeni bir evresi olarak değerlendirenler de vardır.

Gerçek ve sanalın bir bilimkurgu uzgörüşünde (vizyonunda) birleşip, kişilerin değişik aygıtlar arasında eylemde bulunmasına ve sanal bir ortamda iletişim kurmasına kolaylık sağlayan, sayısal (dijital) bir dünya olan metavers, yeni çalışma ve iş fırsatlarını da yanında getirecek: sanal emlak uzmanlığı, risk yönetim uzmanlığı, blog zinciri uzmanlığı, sayısal dedektiflik, oyun tasarımcılığı, sayısal satış uzmanlığı, siber güvenlik uzmanlığı, pazarlama yöneticiliği... gibi.

Metavers içerisinde fiziksel ile sayısal ortam bir aradadır. Böylece değişik sanal deneyimler arasında geçişi olanaklı kılan bu ortam, kalıcı bir sanal dünya yaratır. Bunun gücü, sahip olacağı sanal ekonomiden gelir. Yani sanal bir “avatar” (“sanal kimlik pazarından her oyuncunun kendini temsil etmesi için seçtiği grafik bir görüntü”) ile ünlü bir markanın sanal mağazasından alışveriş yapılabilir ve fiziksel dünyadaki adrese teslim edilmesi sağlanabilir...

Başka? Metavers ile örneğin Tokyo’daki bir doktor Berlin’deki bir ameliyata sanki oradaymış gibi girebilecek ya da Almanya’daki bir yurttaşımız, İstanbul Boğazı’nda kahvaltı yapabilecek...

KÖKENBİLİM

Metavers, İngilizceden ödünçlenen sözcüklerden biridir: Eski Yunanca *meta-* (üst, öte) öneki; İng. *verse* < *universe* (evren) sözcüklerinden oluşturulmuştur.

Metavers kavramı, ilk kez 1992 yılında Neal Stephenson'ın "*Snow Cash*" adlı bilimkurgu romanında ortaya atılmış olsa da *metavers*, teknolojik anlamda çok yeni... Türkçeye 2000'li yılların başında girdiği düşünülüyor...

TANIM

Metavers şöyle tanımlanabilir:

METAVERS /'metavers/ a. (İng. *metaverse* < Yun. *meta*, üst + *verse*, evren < Latince *vertere*, *vers-*, dönmek) sanalağ (internet), artırılmış gerçeklik ve tüm sanal ortamların birleşmesiyle oluşturulan üç boyutlu bir sanal paylaşım alanı: *Metavers*, özellikle işletmeler ve markalar açısından son derece yararlı olacaktır. *Metavers*, artırılmış ve sanal gerçeklik ürün ve hizmetlerini kapsar.

TÜRKÇE KARŞILIKLAR

Kitle iletişim araçlarında yarı Türkçeleştirilmiş biçimi kullanıma sunuldu: *metaevren*.

Metavers için Türkçede şu karşılıklar önerebiliriz:

algievren, *algev* (<algısal+evren), *çokluev* (<çoklu+evren), *iletev*, *iletevren* (<iletişim+evreni), *sanalev*, *sanev*, *sanevren*, *sanalevren* (<sanal+evren), *sanaltam*, *sanortam*, *sanort* (<sanal+ortam), *ötev* (<öteki+evren), *üstevren*, *yanevren*...

Feysli arkadaşlarımızın önerileri de şunlar:

algievren/algevren (Orhan Erinç), *artevren* (Beyazıt Kahraman), *aynaevren*, *aynevren* (Sedat Demirkaya), *düşevren* (Adil Başoğlu, Yusuf Eradam), *evren ötesi* (Mehmet Arif Tungul), *sanalevren* (Barış Erdoğan), *sanalortam* (Abidin Güneyli), *üstevren* (Davut Ökütçü), *ötevren*, *öteevren* (Hatice Nayır), *sanalya* (sanal+yaşam) (Zafer Çağlar), *sanev* (Göksel Özkan), *soyutevren* (*soyevren*) (Ata Bilgili), *uçevren* (Yusuf Eradam) *üstevren* (Davut Öğütçü, Nuriye Eracar), *yanalevren* (Emin Gökbudak, Gökhan Adalı), *yandıünnya* (Yücel Yılmaz), *yanevren* (Mustafa Güçlü, Haluk Aykul), *yokevren* (Aysel Korkut).

Konuyla ilgili olanların önerilerini de bekliyoruz.

Uygun bir Türkçe karşılığa ulaşabiliriz.

(Kimi bilgiler sanalağdan/internette denlenmiştir.)

SANATIN YAŞAMLA BİRLEŞEN YOLCULUĞU

HASANÇAPIK

Her yaşam, özünde bir potansiyel taşır. Bu gizil, damarlarımızda dolaşır da keşfedilmeyi bekler. Mesele içimizdeki enerjiyle tanışmak ve onu yönlendirmektir. Çoğu insanın yapamadığı! Mistik veya doğuştan gelen bir şey değil sözünü ettiğim: Yaşadıklarımızla içimize süzülen, adını koymakta ve açığa çıkarmakta zorlandığımız bir maden. Kimileri madenin kazıcısı olurken kimileri de edilgin bir tavırla keşfedilmeyi bekler. Beklentisi olanların başarısı olmaz. Çünkü insan dediğimiz varlık öyle iteklemeyle pek bir yere varmıyor. Bazı alanlar için bu tamamen böyle: Bilim, sanat ve felsefe gibi içsel tetikleyenleriniz olmalıdır. Verili dünya size yetiyorsa bu alanlara bulaşmazsınız. Çıkışınızı bastırmaya çalışan bilgisiz nicelik yığınlarıyla kapışmaya başlarsınız, yani cahillerle! Cahillik bir soyutlama değildir bu arada. Sermayenin, ereğine uygun yarattığı ve finanse ettiği yığınlardır. Halktan olan “halk” düşmanlarıdır ne yazık ki! Bu insanları görünce Gogol’ün “Hayatta çoğu insan vardır ki bir eşya bile değildir” sözü acı acı yankılanır usunuzda. Bu yığınların salt niceliklerinden, yaşamınıza çöktüğünü yutkunarak söylersiniz. Ama teslim olmazsınız. Anımsarsınız Aristoteles’in, “İnsan olan değil, olabilen bir varlıktır” sözünü. İşte bu olabilmek, bilincinizi tetikte tutar. Filozofun deyiimiyle sizi aktüel kılar. Aktüellik, yani yapabilme gücü ve enerjisi! Dünyayı değiştirenler olabilmek potansiyelini diri tutanlardır. Cahil(lik), olandır. Çünkü usunuzda her şey tamamlanmıştır. Bu aktüelliği Ayşe Kaygusuz’da gördüğüm için eserlerini inceleme gereği duydum. Anlatmaya çalışayım: Geleneksel ve yoksul bir ailede hem de kadın olarak doğmuşsanız... Bu kültürel kuşatılmışlıkta bırakın sanatı, yaşamınız bile zordur. Yine Aristoteles’e sığınayım: “İnsan doğal olarak bilmek ister” der. Coğrafyamızda bilginin önündeki engelleri şimdilik dillendirmeden filozofun sözüne şunu ekliyorum: “İnsan bildiklerini yaşama uyarlamak da ister.” Bu devrimci tarzdır. Aslında olması gerektir. Sadece bilgiyle yetinmek boş bir sofizm veya bilgi mastürbasyonudur. Yaşatmadığınız bilgiyle ancak hikâye anlatırsınız. Etkin (aktüel) bilgi, karakterinizi yaratır. A. Kaygusuz, dayatılan karanlıklardan bu tavrıyla yol alarak çıkıyor. Olağan gösterilmeye çalışılan sorunlarından, sınıfsal temelli eşitsizliklere kadar itirazlarını yükseltiyor. Bunun için çok yönlü araştırmalar yapıyor. İnsanın kendi aydınlanma mücadelesini vermesinden değerli ne olabilir? Bu amaçlı, edebiyatın birçok alanına iştihayla yönelmesi, denemesi anlaşılardır. Hepsinde başarılı mıdır? Bence değildir. Bu da olağandır. Birçok sanatçı farklı kulvarlarda dolaşır ama adını öne çıkaran bir disiplindir. Kanımca bir sanatçı en çok hangi alanda yetenekliyse oraya yoğunlaşmalıdır. Bu yoğunlaşmanın niteliği içinse diğer alanlardan beslenmelidir. Esas alanın

gücü için. A. Kaygusuz'un eserlerini besleyen asıl kuvvetin, yaşamı olduğu göze çarpıyor. Biraz da bu yaşamı her yönüyle gösterebilmek için farklı disiplinlere yöneliyor. Öyleyse yaşamına bakmalı. "Eser, yeterlidir!" diye düşünenleri yanıltmıyorum. Her eserin harcının sanatçı olduğunu düşünürsek eseri "meta" olmaktan kurtarırız. Bu, özellikle çağımız için geçerli olmalıdır. Çünkü kapitalizm her şeyi meta göstererek etkisizleştiriyor. İnsan emeğinden yalıtarak yabancılaştırıyor. Sanat, (s)özünün güç yitirmesi açısından dikkat çekicidir. Şöyle de söylemeli: Sanat, işbölümleri içinden bir bölüm değildir. Aynı şey bilime de uygulanıyor. Zamanla iki disiplin de yaşamdan kopuk, sermayenin elindeki işlevsel oyuncaklara dönüşüyor. A. Kaygusuz'da yaşam – sanat iç içeliği üretim alanında dip dalga etkisinde. Söylemekle yaşamsızlığa müdahale etmek, hiç değilse göstermek istiyor. Buradaki asıl müdahale odağı da yine kendisi. Kendisi çünkü yoksulların/emekçilerin yaşamında ağırlığı olmayan sanata yöneliyor. Proletaryanın bilincinden yaratılan estetiksel gücü ve kitleler üzerindeki etkilerini düşünün. Yazık ki emekçiler bu can yakıcı sorunu sermayedarlar kadar anlayamadılar. Sanata müdahalenin köklerini burada arayalım. A. Kaygusuz'un sanata yönelmesi burada değer kazanıyor. Geleneksellerin pençesinden sıyrılan bu "kadın" kaderini yazıyor. İtirazların birleşiminden karakter doğuyor. İnsanın "olabilmesine" yetkin örnek. Şunu da görmeli ki alışılmışın rahatlığı veya gelenekselin dışına çıkıldığında yaşananlar... Bu korkuları aşmak kolay değildir. A. Kaygusuz'un sanatını anlamak açısından bilinmesi gerekenlerdir bunlar!

Tam da bunları şu dizelerinde yakalıyorum: "Kanımı içime akıttım da / Gül damladım yüreğine" (*Dünya Uyanırken* şiirinden). Yaşam yaralarını sanatla sarmak insan türünün bilgeliliğidir. Böylece onları yok olmaktan kurtardığı gibi yol gösterici olmalarını da sağlıyor. Acılarına yabancılaşan insanların acımasızlığına çokça sahne olmuyor mu dünya? Acıları arabeskleştirip kültürleştirilenleri de analiz. Sanat; insanlığın, acılarına teslim olmamasının isyanıdır. Bu, A. Kaygusuz'un sanatıdır. Eserlerinde felsefesi incelikli görünür. "Sorgusuz hayat yaşanmış sayılır mıydı? / Yaşadım" (*Sır Dili* şiirinden). Bilirsiniz, Sokrates'in "Sorgulanmamış yaşam, yaşam değildir" sözünü. Sözün içeriği doğru olsa da sorun şu: Hayat cenderesine kapılan milyonlarca insanın sorgulamaya vakti mi var? Öyleyse bu insanlar var mıdır yok mudur? Sokrates'in idealizmine göre yok. Ya yaşam gerçekliğinde? Maddeci ve diyalektik yaşam idealizme boyun eğmez. Aslında kendini her şeyden soyutlamaya çalışan idealizm bile bu ilişkilerden doğar. A. Kaygusuz'un bilenmiş bilinci eserlerinin bir yerinde mutlaka görünür. İdealizme attığı tokat da buradan. Evrimsel yapı içinde bir silah olarak kullandığımız akıl, zamanla kendisine bakmayı öğrendi, hepsi bu! A. Kaygusuz'daki görünürlüğü şöyle: Günlük işlerde veya bazlama börek satarak yaşamını sürdürmeye çalıştığı zamanlarda insanları, emeği ve sınıfsal mücadeleyi tanımış. İnsanlık gibi, yürüdükçe bilinçlenmiş. Bunu sanata aktarmış. Bir kişinin direncinden toplumsal sıçramaya nasıl geçiliyor? Bu sorunun birçok disiplinle bağlantı kurularak anlatılması toplumumuza faydalı olacaktır. A. Kaygusuz'a önerimdir. Doğrusu, yaşamsal atılımından çok etkilendim ki girişi uzun tuttum.

Eserlerine bakalım biraz da... *Sesim* (Ekin Sanat Yayınları, 2019) şiirsel dille yazılmış deneme kitabı. Şunun gibi: “Şimdi düşünüyorum da sesimin kamburu mu vardı acaba? Sesimin kamburu kendi gizi miydi? Yoksa tarihin, iskeleti çözülmemiş bir gizi miydi? ‘Giz’ deyince hangi ses susmazdı, susup söyleyeceklerini gözlerine bırakmazdı...” (s. 7). Denemelerin merkezi ‘ses’tir. Okudukça sesin zenginliğini ve tarihini düşündüm. Ses olmasaydı düşünce, iletişim ve uygarlık olmayacaktı. Sanat da! Oysa biz genellikle (s)es geçiyoruz, ağırlığını bilmeden. Giderek kötürümleşiyor ses. Aristo’nun, “İnsanlar, ağızlarından ses çıkıyor diye konuştuklarını zannederler” derecesine düşüyor. Yaşadığımızın özeti! A. Kaygusuz dilsel yıkımın ayırımında kuruyor sesini. Kendi uyumunda yoğuruyor: “Sesim! Yüreğimin sesi. Mantığımın sesi. Vücut dilimin sesi... Gözlerimin, bakışlarımın sesi...” (s. 13). Bu haliyle ses bir zorunluluk olmaktan çıkar, sanata dönüşür. Sesin bu aşamaya gelmesi için eleştiriden geçtiği bellidir: “Ne kadar da önemsemiştin sesimi, gerçekten kıymetli miydi sesim? Bu değin önemsemeyi hak ediyordu muydu? Gerektiği yerde gerektiği kadar olabiliyor muydu? Gereksiz gerekçelerle, gerçeğin üstüne de geriliyor muydu yoksa? Ne derler hani, gerçeğin üstünü örtmek gibi bir maksadı da olabilir miydi?” (s. 13-14). Bu dingin satırlar sesin gerisindeki felsefi, siyasi ve ahlaki boyutları deşmektedir. Sesin gerçeğe bağını sorgulamaktadır. Bu, post modernizmin sanatın gerçekliği çarpıtması uğruna araçlaştırmaları tavrına da itirazdır. Duru anlatımıyla *Sesim*, yaşamı eleştirel sarmal içinde inceleyen güçlü bir kitap. Yazarın denemeye yatkınlığını da ele veriyor, diyerek *Cezmi* kitabına geçiyorum.

Cezmi (Ekin Sanat Yayınları, 2017) romanıyla ilgili söyleyeceklerim okur bakışıyla şöyle sıralanabilir: 1) Roman 223 sayfa. Kitabın adını aldığı *Cezmi*, sayfa 98’den sonra sönümleniyor, hatta yok. Bunu neden belirtiyorum? Roman boyunca en aktif karakter Aydan. Anlatım da Aydan üzerinden gerçekleşiyor. Yaşamına yansıyanları, mücadelesini ve değişimlerini izliyoruz. Bu durumda romanın adı neden *Cezmi*? 2) Olaylar masalsı bir akıcılıkla anlatılıyor. Doğa ve toplumun arka fon gibi görünmesi kadar karakterlerin yeterince ‘gösterilmemesi’ (iç dünyaları ile) bu masalsılığı uyandırıyor. Modern sanat algısına cevap veremiyor. 3) Karakterlerde davranışlar birden belirir. Hiç sigara içtiğini bilmediğimiz Aydan, kırk yaşında sigara içiyor. “Oturduğu yerden çok fazla sigara içtiğinin farkındaydı.” *Cezmi* kalp krizi geçirir birden. Kalp krizinin zamanı mı olur, diyebilirsiniz. Olmaz elbette! Ama dikkat ediniz, kalp krizi geçiren insanları o noktaya çeken faktörler vardır. Yazar bunları işleye işleye o aşamaya çeker karakterlerini. Bunları gördükçe geleceği sezersiniz, “Bu kadar sıkıntının içinden adam ya kalp krizi geçirir ya da intihar eder” dersiniz. Yani yazar, karakterini canlandırmak zorundadır. “Anlatmakla” olmuyor, “göstermeli” yazar. Nedensellik ilişkileri içinde adım adım hem de! 4) Yazarlar, karakterlerini severler. Ahlakî yapılarına bakmadan. Bunda anlaşılmayan bir yan yok. Flaubert, “Madam Bovary kim?” diye sorarlara, “Benim!” diyordu. Ama bu sevgi, yazarın, karakterlerine diyalektik ve nesnel bağlaşıklık ilkeleri içindeki yaklaşımını zedelememelidir. Bu ilke uyarınca yazar, karakterlerini canlandırıp davranışları

üzerinden sergilerken “iyi veya kötü” oldukları belirir. A. Kaygusuz’un bu mesafeyi koruyamadığı ve mekanik yaklaşım sergilediği görülüyor. 5) Nasıl gerçekleşiyor bu mekanik yaklaşım ve mesafeyi koruyamama? Örneğin Aydan küçük yaşta evlendiriliyor. İlk çocuğuyla birlikte hastanelik olduğunda 19 yaşında ama evlendirilmesi yıllar öncesinden, anlatıma göre. Köye yerleşen çocuk bilinçli Aydan durumdan memnun. Feodal ilişkilerle de bir sıkıntısı yok. Yazar bir mutluluk tablosu çiziyor. Mutluluk, romanın doğasından çok yazarın kafasında beliriyor izlenimi var. Yani yazar öznelini nesnel kılmış. Feodal topluma veya çocuk yaşta evlendirilmelere karşı eleştiriler romanın dokusuna yedirilemez miydi? Birey olarak yaşadıklarımız iyi olsa da tekilliğimizin toplum (sistem) içinde kavranması gerekmez mi? Toplumcu gerçekçi yazar bunları birbirinden bağımsız alabilir mi? Birbirlerini ez(e)medikleri gibi soyut bir görünümü de olamaz. Yazar bunu vermek kadar geleceğin ufkunda belireni de sezdirmelidir. Burada zayıflık varken Aydan’ın emekten yana dönüşümünün canlı ve diyalektik verildiği bölüm de vardır: “Çantasında maaşı olmasına karşın akşam eve dönüşte yine yürüyerek indi Sıhhiye köprüsüne. Bir ara ‘Ferda hanım ne kadar iyi bir insan’ diye geçirdi aklından. ‘O, yol parasını vermese de çalışacaktım. Sağ olsun’ dedi ve aniden bir soru oluştu düşüncelerinin içinde. ‘Sahi, bu gündelik ev işine gidenler kimi yirmi milyon alıyor, kimi de yirmi beş milyon. Benim günlüğüm, verdiği yol parasıyla on bir milyona geliyor. Niye ben bu Ferda Hanımı bu kadar büyüttüm ki gözümde? Büyütülecek bir şey varsa emeğim! Benim emeğim! Ayaklarım sızlayıncaya, kollarım kırılıncaya kadar çalışıyorum, diğerlerinin aldığı paranın yarısı bile değil. Öpecek el kendi elim! Benim elim’ deyip, elini öptü alnına koydu, çevredeki insanların bakışlarına aldırmadan” (s. 164 -166). Romanda gereksiz ayrıntıların verilmesi... Bir hasta için hastaneden sıra alınması, bu işlem için yapılan konuşma ve koşturmaların ayrıntılandırılması karakterle ilgili önemli şeyleri vermiyorsa neden anlatılsın? *Cezmi* romanı ayrıntı konusunda tersyüz haldedir. Bu kitabın bütünleyeni olarak okuyabileceğimiz *Hayatımdaki Erkekler* (Ekin Sanat Yayınları, 2019) ise anı niteliğinde. Burada metinler arası okuma yapılabilir. Aydan, A. Kaygusuz’a; Cezmi, A. Kaygusuz’un eşi Bayram’a karşılık gelir. Böylece yazarda kurgu ve gerçeklik birbirine dolanır. Söyleyelim: Katı gerçeklik, sanatsal yaratım için gerekli olan soyutlama veya hayal gücünü zora sokabilir. Yaratılan karakterler karşısında bağımsız kalmayı engelleyebilir. Bu iki kitap bir elin iki yüzü gibi birbirini tamamlar.

A. Kaygusuz’un öykü kitabı *Haziran Ateşi* (Ekin Sanat Yayınları, 2018) gayet başarılı. İnsancıl bir yapıyla karakterlerini yargılamadan yaratıyor. Yazarla karakter arasında olması gereken mesafe var. Karakterler özgün ve bağımsız bir tavır sergiliyor. Kısa metinlerde daha başarılı. Farklı türler içinde öykü ve denemeye yatkınlığını bu kitabı okuyunca daha iyi kavradım. Canlandırdığı karakterler “gösterdikleri” için sanatsal düzey yakalanıyor. Öyküleri başarılı kılan bir neden daha var. Yazar gündemi takip ediyor. Hayatın devinimini görerek sanatına taşıyor. Hem de sanatsal tavrıyla. Bu durumu öykülerine güzel bir enerjiyle veriyor. Okur, kendi yaşamından bileşkeleri bir eserde gördüğünde onunla organik bir bağ kuruyor. *Haziran Ateşi*’ndeki öykülerin Türkiye’nin

yaklaşık son on yılını (Gezi Direnişi ağırlıklı olmak üzere) kapsaması kimin yaşamı? Ayakları yere sağlam bassın diye araştırmalarını yapıyor. Hiçbir hazır kalıba yaslanmadan çalıştığını da *Düşe Yazanlar* (Ekin Sanat Yayınları, 2021) ve *Yaşamdan Armağan* (Ekin Sanat Yayınları, 2021) kitaplarında gördüm. Söyleşi, deyip geçmiyor. Söyleşiler için araştırma yapıyor ve en başta kendisini besleyecek sorular soruyor. Bu tavrını Hikmet Çetinkaya fark ederek vurguluyor: “Siz baya bi araştırmışsınız belli” (*Düşe Yazanlar* 2, s. 142). Sanat için duyulan bu azmin elinden hiçbir şey kurtulamaz.

A. Kaygusuz, sanatımızın kum saatidir; birikiyor ve sanata döküyor, sonra yeni baştan! Veya şu benzetmeyi kullanmalı: Değirmen taşı gibi durmaksızın dönerken başına dökceği buğdayı da buluyor.

ÖMER ASIM AKSOY ÖDÜLÜ

Yaşamı boyunca Dil Devriminin ödünsüz savunucusu olan, 30 Ekim 1993'te yitirdiğimiz Ömer Asım Aksoy'u dilci ve devrimci kişiliğiyle yaşatmak, düşünce ve yapıtlarını gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla Aksoy Ailesiyle Dil Derneği'nin düzenlediği “Dil Derneği Ömer Asım Aksoy Ödülü” 2022'de bir “öykü” kitabına verilecektir.

Ödüle Katılma Koşulları:

- 1) Ödüle aday yapıtın, 1 Ocak 2021 ile 30 Haziran 2022 arasında yayımlanmış olması gerekmektedir.
- 2) Ödüle son başvuru tarihi, 5 Temmuz 2022'dir.
- 3) Ödüle aday yapıtlarda Dil Derneği'nin amacına uygunluk, Türkçenin yaratıcı olanaklarını kullanmadaki başarı, yazınsal duyarlılık ve değer aranacaktır.
- 4) Ödüle aday gösterilecek yapıtlardan altısının, başvuru dilekçesi ve kısa yaşamöyküsüyle birlikte yazarın kendisince ya da izin belgesiyle birlikte ya-yınevince Dil Derneği'ne gönderilmesi gerekmektedir (postadaki gecikme göz önüne alınmayacaktır).
- 5) Aksoy Ailesinin parasal katkısıyla düzenlenmekte olan ödül, 5.000,00TL olarak belirlenmiştir.
- 6) Seçici kurul İnci Aral, Hidayet Karakuş, Sadık Aslankara, Mehmet Zaman Saçlıoğlu ve aile adına Sevgi Özel'den oluşmaktadır.
- 7) Her yazar, ödüle tek bir yapıtla başvurabilir.
- 8) Ödül bölüştürülmeyecek, tek bir yapıta verilecektir. Ödüle değer görülen yapıtın yazarına, ailece saptanan ödülün yanı sıra Dil Derneğince bir belge ve bir anmalık sunulacaktır.
- 9) Ödül töreni, 26 Eylül 2022'deki 90. Dil Bayramında yapılacaktır.
- 10) Ödüle Dil Derneği Yönetim Kurulu üyeleri aday olamazlar.

Tel. 0312-425 83 60; Belgeç. 0312- 417 33 28

dildernegi@dildernegi.org.tr; www. dildernegi.org.tr

MAVİ TRK

İSA KÜÇÜK

Vaktin büyüsü tan yerinin gizeminde saklı

Ben tanık

Hangi y/reni anlatsam

Bütün ezgiler şaşar

Notalar seninle başlar

Dudakla tasdik kalple ikrar mirasımızdır

Beklentimiz küçük bir es

Solmayan çiçeklerde açar

İmbat rzgârlarındaki imdat sesi

Eylemin saklı faili

Dinmez fırtınaların öncüsü

Götürür gönlümü gittiğın yere

Işık hızı güzelleşir

İyileşir onulmaz yaralar

Dil üzülür can sıcaklığında

Sonrasını aşk bilir

AĞIZ ÇALIŞMALARI ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

NESRİN PEKCAN

Türkiye Türkçesiyle ilgili çalışmaların yoğun olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde sürdürüldüğünü anımsatıp yapılan 'ağız derleme' çalışmalarının günümüzde 'sonuçlandırma' düzeyine eriştiğini pek söyleyemediğimizi belirterek başlayayım yazıma. Bu alandaki çalışmaların çok eski olmadığını ama yüz yıllık bir geçmişi olduğunu da biliyoruz. Bu süreçte geline nokta kuşkusuz yadsınamaz ancak bütünüyle bitmiş olmalıdır, diye konuya bakmak gerekiyor.

'Ağız derleme' çalışmalarının tamamlanması, eksik kalmış yerlere ilişkin sürdürülen işlerin sonuçlanması gerekir ki bir an önce nitelikli bir ağız atlası ortaya çıkabilsin (Şimdilerde atlas konusunda çalışma yapılıyor mu bilgim yok). Ayrıca kökenbilim (etimoloji) alanındaki çalışmaların yeterli düzeye gelmesi de bir dilek olarak kalmamalı, bu konuyla ilgili araştırmaların sözlüklere aktarımı önemsenmelidir. Aslında bu iki konu birbiriyle de ilgili olduğundan araştırmacıların eldeki verilerle ilgili bilgi alışverişinde bulunmaları beklenir.

Türkçede, ağızlarla ilgili yapılan ilk çalışmaların yabancı dilcilere ait olduğunu görüyoruz. 1896'da Türkiye Türkçesi ağızlarıyla ilgili sınıflandırmayı ilk kez Macar Türkolog İgnas Kunos yapmıştır.

Dilimizle ilgili ağız çalışmaları deyince, Türkiye Türkçesinin konuşulduğu, ülkemiz sınırlarıyla belirgin bir bölgeden çok Batı Trakya, Kıbrıs, Suriye, Kuzey Irak'ı da kapsayan bir alan anlaşılmalıdır. Böylesi bir 'ağız' atlasına kuşkusuz gereksinim var; ama önce yurt içindeki çalışmaların sonuçlandırılması gerekiyor.

Ağız araştırmaları yapacak kişilerin, konuya egemen olmalarının yanında kaynak kişi seçiminde de titiz davranmaları önemli bir ayrıntıdır. Bu çalışmalarda epeyce yol alınmış olsa da gelişmiş ülkelerde bu çalışmaların tamamlanmış olduğu düşünülünce eksiklikler de görünür olmaktadır. Rus Türkologlar, Azerbaycan ve Tatar Türkçesi ağızlarıyla ilgili derlemeleri tamamlamışlardır. Batıda da çoğu ülkede derleme konusuyla ilgili çalışmaların bitmiş olduğu atlasların çıkarılmış olduğu bilinmektedir.

Yeni yaşam koşullarının dili de etkilediği düşünüldüğünde yaşadığımız bölgede böylesi çalışmaların gittikçe zorlaşacağı ama ağız çalışmalarının yapılmadığı yörelerde şimdilik var olan ağız özelliklerinin zamanla yok olacağı da açıktır.

Araştırma sonuçlarının yazıya geçirilmesinin de güç olduğu düşünüldüğünde oldukça zorlu bir yolu vardır derlemecilerin. Konuşma dilinde -ağızlarda- yazı dilinde kullandığımız sekiz ünlüden çok daha fazlasıyla karşılaşılıyor. Kapalı e, açık e, yine farklı söylenen o, ö sesleri, birkaç çeşit a, yine kısa ve uzun söylenen ı, i ya da ünlüler arası sesler-ara seslerin yanında ünsüzlerin söylenişinde de çeşitlilik gözleniyor. Doğaldır ki yazıya geçirilemeyen sesler olduğu sürece, incelenen ağızla ilgili ses (fonetik) değerlendirmesi de eksik kalacaktır. Yeterli bir çeviri yazı (transkripsiyon) abecesine gereksinim açıktır. Son tez çalışmalarında yerel olarak bu söyleyiş özellikleri derlemenin sonunda veriliyor ama parça biçimli oluyor. TDK'nin yayımladığı 12 ciltlik Derleme Sözlüğü'ne genel ağ üzerinden eklendiğini bildiğimiz yeni çalışmalar da sürdürülüyor.

Derleme çalışmaları, 1940'lı yıllardan bugüne zaman zaman uzmanlar, zaman zaman gönüllüler tarafından yapılagelmiş, hazırlanan yetkinlik (lisans) ve doktora tezleriyle de oldukça birikim sağlanmış bir alandır. Ortaya çıkan ürünlerin sistemli ve bir çizgide birleştirilerek oluşturulacak yeni bilimsel sözlüklerin yayımlanması dileğimizdir. Bunun yapılabilmesi için de öncelikle 'ağızlar atlası'nın ortaya çıkarılması ön koşuldur (Çalışılıyor olabilir umudumu yineleyeyim). Diğer bir ön koşul ise 'çeviri yazı abecesi'dir.

Anadolu, ağırlıklı olarak Oğuz boylarının ve diğer Türk boylarının yaşadığı bir yerdir. Özellikle Türkmen ve Yörüklerin yoğun yaşadığı havzalardaki ağız derleme karşılaştırmaları yanında, birbiriyle ödünçleşilmiş sözcüklerin de kökenbilim bakımından açıklığa kavuşturulması dilbilim açısından çok değerlidir.

Bu çalışmaların sürmesi dileğimi belirtirken özellikle Toroslar havzasının ağız taramalarıyla Yörük-Türkmen boylarında yaşıtılan sözcüklerin derlenmesine katkı sağlayan gönüllü araştırmacılara da var olsunlar alkışı sunarım. Son yayımlananlardan Mustafa Koç'un bir derleme çalışması *Torosların Türkçesi*¹ ne¹ değinerek yazımı bitireyim.

¹ Mustafa Koç, *Torosların Türkçesi* (Toroslardan Derleme Sözler), Pegem Akademi, 2021.

TÜRKÇE ve HARRY POTTER

RESUL KAYA

Bir varmış, bir yokmuş...

Açıl susam açıl!
Kapan susam kapan!

Varlık alanı olan insan, bütün bir varlık içerisinde kendi varlığını yerli yerine koymayı hep istemiş, kendi varlığında bütün bir varlığı alımlamayı, algılamayı arzulamıştır. Varlığın sır olarak benlikte yer edindiği, insanı hep meşgul etmiş, bu sırrı ortaya çıkarmak için insan sürekli gayret göstermiştir. İnsan bu yolculuğunu çoğu zaman şaşkın olarak gerçekleştirmiş, bu anlamda onu belki en fazla hayrete, var olma veya yok olma arasındaki ilginin olup olmadığı, düşürmüştür. Bu, var mı, yok mu düşüncesi, sorusu, zıtlığı kişiyi bir bilmeceyle, muammayla hep baş başa bırakmıştır.

Bu baş başa kalma, Türk kültüründe “Bir varmış, bir yokmuş...” ifadesinde en sade, somut halde kendini göstermiştir. Türk masallarının başlangıcı olan bu ifade, bütün bu muammayı gösterir, kendi içinde saklar gibidir. Bununla beraber yine bu ifade, bütün bu muammanın cevabı, sırrı, özeti gibidir. Üstelik öylesine söylenmiş bir söz gibi de görünmemektedir. Kişiyi; var olana, yok olana veya bir başlangıca önceden hazırlar niteliktedir.

Diğer milletlerin varlık alanı, algısı olarak görülebilecek masallarında, bu hazırlık aşamasının yerine, kişiyi doğrudan belirsiz bir zamana götüren başlangıç ifadeleri vardır. İtalyanca “C’era una volta (Bir zamanlar...”, İngilizce “Once open a time...” ifadeleriyle varlık veya yokluk bilmececi, muammasından ziyade aniden zamanın akışında kendinizi bulursunuz. Oysaki Türk masallarında varlık-yokluk sorgulamasından; develerin tellal, pirelerin berber olduğu vb. zıtlıklar şaşırtmacasından sonra zamanın akışına kapılırsınız.

Sorgulamada olduğu gibi zamana bu kapılış, şüphesiz söyleyene, dinleyene engin hayaller sunan/sunabilen bir dilin kullanılmasıyla gerçekleşir. Türkçe, ses düzenindeki sıralılık ve uyumla zihin ve hayal dünyanızı bu anlamda masallarda da besler, renklendirir güçtedir. Üstelik yapım ve çekim ekleriyle değişik sözcüklerin elde edilebileceği gerçeği, bu gücü daha görünür duruma getirmektedir.

Aslında varlığı, ifadeleriyle bize görünür kılan Türkçedir. Varlık karşısında hayretimizi de görünür kılan Türkçedir. Var olma ve yok olma ilişkisinin

sınırlarını görünür yapan da Türkçedir. Türkçe görünürlüğüne muammasını da bizlere sunacak güçtedir. Hatta varlığı büyüü bir âlem gibi gösterecek kadar da güçlüdür. Varlıkla ilgili bir sihir dilini de Türkçe pekâlâ bize sunar.

Varlığın büyüü halini ortaya koyan Harry Potter romanlarında veya filmlerinde, dilin bu amaçla kullanılmasından farklı bir şey yapılmamıştır. Bu yapıtların çok ilgi görmesinin önemli etkenlerden biri bu ürünlerde bir sihir dilinin oluşturulup kullanılıyor olmasıdır. Bu sihir dilinin oluşturulmasında özellikle Latince ifadelerin çokça yer aldığı dikkat çekmektedir. Dahası sihir olarak kullanılan sözcüklerin çoğu aslında gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır. Mecaz anlama gelen kullanım yok gibidir. Öyle sihirli sözcükler, büyüleyici anlamı olan sözcükler yoktur. Yapıtlarda en çok kullanılan 'lumos' ifadesinin ışık, aydınlık anlamlarıyla ilişkisi vardı. 'nox' (gece, karanlık) kelimesi de bu şekildedir.

Eserlerde gerçekleşen büyülerin etkileyici olmasını sağlayan aslında sözcüklerdeki ses uyumudur. Dikkat edilirse sözcüklerde belirli bir ahenk vardır. Özellikle 's' sesinin çok geçmesi, sonda olması belirli bir müzikaliteyi sağlamaktadır. Bugün İspanyolca dilinin de dünya çapında ilgi görmesinin temel nedeni de bu 's' sesidir. İspanyolcada da bu anlamda bir ahenk vardır. Neo-Latin dillerinden biri olan İspanyolcanın bu özelliği elbette anlaşılardır. İspanyolca diğer Neo-Latin dillerine göre daha fazla ses düzeni olarak Latinceye benzemektedir. Ses düzenini Latinceye kalmıştır.

Benzer şekilde İtalyancanın, Fransızcanın da dünyada ilgi görmesinin altında bu dillerin Neo-Latin dilleri oldukları için Latince unsurlarını bünyelerinde bulundurdıkları söylenebilir. İtalyancada kullanılan sözcükler diğer Neo-Latin dillerine göre daha çok Latinceye benzerlik gösterirken, Fransızca da dil bilgisi açısından Latinceye daha çok benzerlik gösterir. İspanyolcada olduğu gibi bu dillerde de Latince ses özelliklerinin izleri vardır. Latince ses özelliklerine benzerlik göstermesi dışında İtalyanca bütün kelimeler sesliyle bittiğinden dolayı da kulağa ahenkli gelmektedir.

Türkçedeki ses düzeni bu dillerde belirtilen özelliklere göre daha ileri, belirgin bir durumdadır. Türkçede var olan büyük ünlü uyumu sayesinde ünlülerin çıkış yerine ve dilin durumuna göre sıralanması açısından daha sağlamlık, uyumluluk gösterir. Diğer dillerde ünlülerin çıkış yerine, dilin durumuna göre bir sıralanma, sıralılık, uyum yokken Türkçede ünlüler çıkış yerlerine göre, dilin durumuna göre de benzerlik gösterir.

Yine Türkçede var olan ünsüzlerin uyumlu biçimde kullanılıyor olması da bu dili diğer dillerden farklı kılar. Türkçenin işletim sisteminde etkili olan çekim eklerinin kendilerinden önce gelen ünsüzlere göre biçimlenmesi dikkate değerdir.

Türkçenin kendine özgü bu ses sistemi, ahengi bir büyü dili oluşturmak açısından da oldukça elverişlidir. Bunu, aşağıda Harry Potter'da geçen büyü sözlerinin Türkçe açısından ele alınması örneklerinden gözlemleyebiliriz:

Açıl susam **açıl!** Ali Baba ve Kırk Haramiler masalında geçen bu ifade hazinelerin saklı olduğu mağaranın girişini / kapısını açmak için kullanılır. Emir kipi şeklinde karşımıza çıkan bu kullanımda sözcüğün yani eylemin büyük ünlü uyumuna uyduğu görülmektedir. Üstelik tekrar edilmesiyle ayrı bir ahenk kazandırılmıştır. Diğer taraftan istek, hüküm bildirmesi açısından da cümle özelliği taşıdığını da anlamaktayız. Bu eylem Harry Potter'da geçen 'aberton' ifadesinin karşılığı olarak oldukça yerindedir. İstek belirtmesi açısından Harry Potter'daki kullanımına göre daha yerindedir. '**aberton**' ifadesinin karşılığı 'açmak' biçiminde yani mastar halindedir. Bir hüküm bildirmemektedir. Benzer şekilde İtalyancada da fiillerin emir kipleri mastar biçimlerinin kullanılmasıyla da elde edilebilir. 'aprire' mastar olarak açmak anlamında kullanıldığı gibi emir kipi anlamında da kullanılabilir. Oysaki Türkçede emir kipi kullanımı sağlamdır, belirlidir.

'**Kalkan**' bu kelime, **absorbe** **protegi** ifadesinin karşılığı olarak kullanılabilir. Kelimede yine ses uyumu olduğu gibi 'k' sert sessizinin kullanılması 'güçlülük, sertlik' hissini vermektedir.

'**Eylem**' bu kelime, **accio** ifadesinin yerine kullanılabilir.

'**Su**' , '**Hayat Suyu**' sözcükleri, **aguamenti** ifadesinin yerine kullanılabilir. Üstelik 'su' ifadesinde akıcılık, süreklilik hissi, anlamı da vardır. Açık hece olmasından dolayı '**suuuuuuuu...**' biçiminde belki daha uzun söylenmesiyle büyüün, su çıkarma işleminin sürekli olması ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca 'su' kelimesinde güzellik, yumuşaklık hissi oluşturulacağı gibi 's' sert sessizin olmasından dolayı sertlik anlamlarında, durumlarında da kullanılabilir. Benzer şekilde '**Yüksel su**' emri iki kelimede de 's' sesi olduğu için **aqua erecto** yerine kullanılabilir. Bundan farklı olarak '**Yüksel**' ifadesi **Wingardium Leviosa** için kullanılabilir.

'Onula'; oñmak, (oñmağ, uñmak) fiilinin emir/istek kipinde olan bu kullanım Oculus Reparo ifadesi yerine kullanılabilir. Gerçi Harry Potter'daki bu ifade kırılan gözlük camının tamiri için kullanılmıştır. Türkçe oñmak fiilinin kullanılması günümüzde çok kullanılmayan bu fiili daha kullanılır hale getirebilir. Bu kullanıma benzer 'Donanmak' fiilinin 'Donan' biçimindeki emir / istek kipi de oldukça uygundur.

Türkçe emir / istek kiplerinin kullanımıyla, Harry Potter'da geçen büyü sözlerinin karşılanabileceğini yukarıdaki örnekler göstermektedir. Aşağıda ise kitapta geçen çeşitli büyü sözlerinin Türkçe karşılıkları olabilecek ifadelere

yer verilmiştir. Kullanımlarda Türkçenin ekonomik, pratik olarak bir sihir dili oluşturmada -özellikle yapım ekleriyle- nasıl kolaylık sağladığı diğer yandan bu büyü dilini gizemli, güçlü duruma getirebilecek ses düzenine de sahip olduğu görülebilir.

- 'Aklı karışık', 'Şaşır': Confundus
- 'Alaca bulaca': Colovaria
- 'Alevlen', 'Ateşlen': Lacarnum Inflamarae.
- 'Atıl' : Oppugno
- 'Bombala': Bombarda
- 'Büyü bozulsun': Finite Incantatem
- 'Çiçeklen', Orchideous
- 'Dımdızlak': Calvorios
- 'Fırtına': Ventus
- 'Gıdıklan': Titillando
- 'Gülünçleş': Riddikulus (Ridiculus)
- 'Hapsol' (hapsolmak): Incarcerous
- 'İşkence': Crucio
- 'Küçült': Reducio
- 'Silahsız kal', 'silahsızlan': Expelliarmus
- 'Taş kesil': Duro
- 'Taşlaş', Petrificus Totalus
- 'Tavuklaş', Pullus
- 'Türkü/Şarkı Çığır (Söyle)': Cantis
- 'Ufaklat': Diminuendo
- 'Yapıştır, çivile': Colloshoo

Türkçede farklı yapım eklerinin bir araya gelmesinden oluşturulabilecek kelime özellikle fiil sayısı oldukça fazladır. Birleşimleri fazla olan bu ekler sayesinde farklı dillerde birden fazla kelimeyle elde edilebilecek anlamlar Türkçede tek bir kelimeyle elde edilebilir. Üstelik böylesi tek kelimelik yapılarda herhangi bir ses müzikalitesine engel bir durum da yoktur. Aksine Türkçenin farklı, zengin bir ses düzeni olarak işitilmesini, algılanmasını sağlarlar.

Kapan susam kapan!

TÜRKÇE 'DEVRIK', SEKİZ-TÜR 'EZGİSEL SÖNÜŞ'TEN BİRİ

ÖMER DEMİRCAN

1. ODAK ile odakardı, 'devrik-öge' ilişkisi.

Olağan dizimli / bilgilemeli yalın bir tümce genellikle bir tek bilgi-birimi oluşturur. Öyle bir söz içinde "*bilgi-birimi*"nin en önemli ögesi "*yeni-bilgi*" taşıyan yüklemidir. **Bir bilgi biriminde "yeni" bilgi taşıyan en önemli öge odak seçilir.** Anlam, sesletim akışı açısından, algılama kolaylığı için Türkçede olağan yüklem sona konumlanır. **Yalın tümcede yüklem sonda ise dizim olağandır.** Demek ki, olağan dizimde birimsel "**odak-konumu**" **tümce-son konumdur:** (i) "*Salgın bütün ülkeye yayıldı*↓*DI.*" (ii) "*Anne-Ø kız-ın-ı okul-dan al*↓*DI.*" O durumda "*yayıldı, aldı*" en önemli "*bilinmeyen yeni-bilgi*"yi taşıyan odak öğelerdir. Öteki öğeler "*bilinenler üzerine yeni-bilgi*" yüklü öğeler olarak söze girer. Daha önceki bağlamda verili öğeler, yeni işlem yinelemeden kaynaklanan artık öğeler (i: *Türkiyedeki virüs -ı, ii: kendi*) dışlanıp ilgili birimleme bağlamı, ya da ek ile izlenir.

"*Bilinen-bilgi*" yapısı değişip "*bilinmeyen-yeni*" öge "**anne**" olursa, yalın tümce *olağan-dizimli, karşıtsal- odaklı* bir söze dönüşüp *odak birim* (başkası değil =) "**anne**" olur: "*Kız-ı okul-dan an*↓*NE aldı.*" Yüklem (*aldı*) odak ardında kalır. Karşıtsal odak "**anne**", ya kendi yerinde karşıtsal olarak, ya da yükleme yanaşarak olağan biçimde odaklanır. Ancak, (*anne*) yüklem ardına geçerse, odaklanamaz: */*Kız-ı okul-dan aldı# *an*↓*NE//* denemez, dildışıdır. Demek ki odak seçilen özne, odak olarak yüklem ardına kayamaz.¹

Yazı-dili Osmanlıcada *okuma-anlama kolaylığı* için dilbilgisine katılmış olan "**devrik**" terimi, *bilgileme* nedenli değildi. Osmanlı döneminde (1300-1918) düzyazıda "**devrik**" (= kuralsız) kullanımı yasaklanmış, yasak 1940'lı yıllara değin sürmüştür. Türkçeyi yönetimden dışlayan Osmanlı kâtip, bir ünsüz ABC'si oluşturan Arap-harfleriyle yazımda: *noktalama kullanılmadığı*, o nedenle de tümce sonu belirlenemediği için, Osmanlıca her sözü yükleme bitiren: "*Türk cümlesi yükleme biter*" diyerek "**devrik**" tümce kullanılmasını yasaklamıştı. O kurala Tanpınar bile uyar. Şiirde kullanılması yasak olmayıp öyle tümcelerin adı "*şiir cümlesi*"ydi. O yüzden Osmanlıca metinlerde her tümce yükleme biter. Yazılı metin ezgisi işlenememiş, o yüzden "*devrik tümce*"ye anlaşılmaksızın, abartılı

¹ (* = yanlış), (# = tümce sonu), (/ = bilgibirim sınırı). Dışlanmış sözel öğeler örneklerle katılmıştır.

bir önem yakıştırılmıştır. Üstelik, gerekçesi de Arap harfleriyle Osmanlıca yazılmış bir metni okuyup-anlamayı kolaylaştırmayı amaçlar, başlangıçta terim dilsel değildir.

Tanpınar: “ANKARA’dan². “Atatürk’ün hemen herkesin gördüğü, mektep kitaplarına kadar geçmiş bir fotoğrafi vardır. Anafartalar ve Dumlupınar’ın kahramanı, son muharebenin sabahında tek başına, ağzında sigarası, bir tepeye doğru ağır ağır ve düşünceli çıkkar. İşte Ankara Kalesi muhayyilemde daima ömrümün en güneşli saatine böyle yavaş yavaş çıkan büyük adamla birleşmiştir. Bu şaşırtıcı terkip nasil oldu? Eğer böyle bir şey lâzımsa, vatanın her tepesinde aynı şekilde tahayyül ve tasavvur etmem icabeden bir insanla bu kale nasil birleştiler? Bunu hiçbir zaman izah edemem. Bu cins yaklaşımlar insan muhayyilesinin en sırlı tarafıdır. Bildiğim bir şey varsa, bir gün, bu fotoğrafa bakar³ken, Ankara Kalesi kendiliğinden gözlerimin önüne gel⁴di ve ben bir daha bu iki hayali birbirinden ayıramadım.”

Görüleceği gibi parçada bağımlı, bağımsız tümcecikler, tümceler yüklemle sona erer. Metinde bütün tümcecikler yüklemsondur; “yüklem” tabanları koyu yazılmıştır. Yüklemlerden beşi tamlama, sekizi tek-sözcük tabanlıdır. Tamlamalar bileşik (↑) odaklı, tek yüklemler yalın (↓) odaklı olarak okunabilir. Yüklemler ardında sönüş oluşturan birimler bulunmuyor.

Tanpınar’ın çağdaşı Sabahattin Eyüboğlu ise, yüklemler son tümcelerden oluşan metin üretimine şöyle karşı çıkar: //Fiili cümlelerin sonu na koymak// okuyazarlığın şarttı olmuş nerdeyse// . Söyledi⁵ler de inan-madım//: bir yazar diyor⁶muş ki, bir dergide geçen ay// (T. Erel, 1954), //yazılarında dev⁷rik cüm-le//, //yani fiili sona gelmeyen cümle kullanan⁸lar// memleket için zarar⁹lı kişiler-dir//.” //Hal¹⁰buki// //TÜRKÇEYİ CANEVİNDEN VUR¹¹MAKTIR Fiili HER CÜMLEDE SONA KOYMAK // . Ağzlarına kilit vur¹²muş gibidir -dır,dır,dır diye biten cümleler// . Fiilin manaya göre yer değiştirebilmesin¹³den gelir Türkçenin tadı tuzu, inceliği, derinliği// . Nasıl der Yunus Emre//: Bir ben var bende benden içeri//. ... //Ace¹⁴le iş yazı dilini anarşı¹⁵ye de götür¹⁶se//, hiç¹⁷bir anar¹⁸şi, kültürümüz için eski (Osmanlıca) yazı dili kadar zararlı ol¹⁹amaz//. ...”³

2. Yüklemler son dizimde odaklı birim türleri.

“Yüklem-ardına sözel-öge konumlandırma” anlamında “devrik” üzerine yazdığım metin, veri-taban-larına ve dil-dizgesel ölçülere dayalı olarak doğrudur. Bugün vardığım aşamada “devrik konumlandırma”, ezgisel sönüş oluşturan en az dört işlemden-biri, üstelik, “odaklandırma”ya bağlı bir alt-işlemdir!⁴

² (Tanpınar, A. Hamdi (1901-1962): *Beş Şehir*, 1946/2005: s.14).

³ S. Eyüboğlu (1908-1973): Dil Üstüne. 1954.

⁴ Osmanlı kâatibin düzyazıda “kuralızs-cümle” (devrik) terimi okuma-yazma ile ilgili, şiirden etkilenerek cumhuriyet döneminde, karşıdevrimci işbirlikçilerin özellikle 1928’den sonra düzyazıya

Ezgilemeyi alımlamak için, kimi sözlerde **odakdışı** bir öge, ya da ögeler **“işlev, anlam, bilgi yükü değişmeksizin”** odakardına konumlanabilir: **“Bütün ülkeye yayıldı! DI salgın.”** O işleme: ***konumlama** yerine **“odak-ardına kaydırma”** demek daha uygun düşer. Gerçek **“devrik konumlama işlemi”** odak-lama ile ezgisel akışa, ritme bağlı bir sesletimi kolaylama, **odağı önceleme, ezgiyi alımlama**, işlev anlam değiştirmeksizin birimi odak-ardına kaydırarak sönüşü **uzatma** işlemidir. O nedenle **“devrik”** yerine doğru terim, ancak ayrımlı da içeren **“odakardına-kaydırma”** olabilir. Odak seçilmeyen yüklem de, odakardında kalıp ya da odakardına kayarak **“odakardı ezgisel sönüş”**e katılır. Vurgusuz kalan yalın yüklem **“devrik”** değil, **“odakardı”** sayılır. Bir değil, odakardı konumlananın en az sekiz türü evrilmiş görünüyor! Tür açısından aşağıda örneklendiği gibi altı türden ikisidir (c). İşlemi tek bilgi birimi (yalın, ya da birleşik tek odaklı söz / sözöl bölüm) içinde açıklamak gerekir.

- a.i Olağan konumlamada tek bilgi birimi sözde odak yüklemidir: **“Anne-Ø kız-ı okul-dan al↓DI.”**
- b.ii. **“Karşıtsal-yeni-bilgi”** koşulan her öge, yükleme bitişerek olağan konumlanıp **“odak”-lanabilir**. O durumda vurgusuz kalan yüklem **odak-ardı konuma kayar**. Yüklem ardında **odaklama** yapılmaz. **“Anne-Ø kız-ı okul-dan al↓DI,”** yerine: Özne’yi yükleme yanaştırarak: **“Kızı okuldan an↓NE aldı”** denebilir, ancak: **“*Kız-ı okul-dan aldı an↓NE”** dildir. Nesne: **“Anne okuldan kı↓ZI aldı”**; yerine **“*Anne okuldan aldı kı↓ZI”**; yer: **“Anne kız-ı okul↓DAN aldı”** yerine: **“*Anne kız-ı aldı okul↓DAN”** denemez.
- b.iii. Yüklem tabanı olarak **“balık kızart-”** gibi bir **“eylem-tamlaması”** seçilirse, tamlama vurgusuna uyularak nitelenen **“kızart-”** eylemi değil, **niteleyici-öge “balık”** vurgulanıp tonlanır.: **“Akşam yemeği için eşim [ba↓LIK kızart-tı.”** Söz, o durumda da yüklemsondur, ancak **nitelenen öge olarak eylem** odakardında kalır ya da nitelenen eylem, odakardına kayar.
- b.iv. Yüklemönü bir öge **“odak seçici bir vurgusuz-ek” (-dÄ),** ya da **“işlevsel sözcük”** ile odaklana-bilir. o durumda (altı çizili) odakardı ögeler vurgusuz kalır. Odaklayıcıları (-dÄ, bile, ancak) ayrı-ayrı seçerek: **“O konuda (ancak) U↓MUT (da) / (bile) size yardım edebilir”** sözü söylenebilir.
- b.v. Aceleci bir seçimle, dizim değiştirmeksizin, odak vurgu ve tonlaması yüklemden önceki bir ögeye, ya da baş ögeye (özne) kaydırılarak odaklama yapılabilir: **U↓MUT size o konuda yardım edebilir.** Aşırı heyecan, sinirlenme durumunda genellikle **yüklem başa** konumlanır: **“Ka↓RIŞma benim işime!”** Deyiş: **“Aç↓TIRma kutuyu, söy↓LETme kötüyü!”** **“ÇEK arabamı!”** (buradan uzaklaş)
- c.vi. **DEVRIK tümce.** Düzyazıda en az bir ögesi yüklemden sonra konumlanmış ise, o tümceye **“devrik tümce”** denir: **“Anne-Ø al↓DI kız-ı okul-dan.”**

aktarılan **“devrik”** terimi: ezgisel konumlamada odak-ardına öge konumlama genel işlemlerinin bir alt türüdür. Onu tek işlem sanarak, Dil Devrimine, TDK’ye, bir saldırı aracı olarak seçilmiştir!

c.vii Düzanlamalı “devrik-konum”lama ile, anlam, işlev, ezgisel-ayrım değiştirmeden, yüklem önu “bi↓ZİM bankaya” gibi “karşıtsal” bir odak öge, yüklem ardına kaydırılabilir: “Sen bi↓ZİM bankaya gel” (bir öneri) > “Sen gel bi↓ZİM bankaya”.

d.viii. Duygusal yoğunluğu arttırmaya en uygun öyle bir örnek Atatürk’ün “Ey Türk Gençliği” söylevini bitiren iki bilgi birimli: (//↓TÜRKüm diyene// //↓NE mut↑lu!//) yerine “↓NE mut↑lu ↓TÜRKüm diyene!” (1927) sözüdür. O söz, daha sonra “Ulusal And” metnine de girmiştir.

“Devrik”, yüklemi sona konumlanan tümce türüne göre tanımlanmış bir terimdir. Örneğin Türkçe bir sözde, odakardında eylem tabanlı bir yüklem de bulunabilir, odakardına kaydırılmış yüklem-dışı bir öge de. Gelişen ezgisel ayrımla örneklenip odak hece büyük harf, düşüş ↓, çıkış ↑, vurgulu-hece koyu, odakson yüklemson = 0, odakardı devrik = 1, odakardı yüklem, devrik olmayan = 2 yazılmıştır.

S. Eyüboğlu: “Atatürk ve Halk”tan bir parça (1963, Mavi ve Kara, s.35):

“//Mustafa Ke↓MAL Paşa↑tı// //Ga↓Zİ ve A↓TATürk ya↑pan//, //ezil↓mış A↓Nadolu halkı↑na sa↓HİP çıkma↑tı//, //güvenme↑si ve dayanma↓Sıdır// (0).

//A↓na ilke↑si ↓HALKtı bu yaman sava↑şının// (1).

//Hal↑kın hakkı↑nı ara↓MAKtı düşüncesini yoğuran, kılıcını bileyen// (1).

//Halk↓TAN ya↑na olma↑nın //↓TEK anla↑mı// //halk↓tan ya↑na ol↓MAKtı onun için// (1).

//Düş↑MAN//, //dışar↓DA ↑da//, //içer↓DE ↑de// //hal↓KIN düşmanlarıydı// (2). ...”

“Osmanlıca yazım”a bağlı “devrik tümce” terimi “odak-ardı-konumlama”nın bir alt-türü, ya da bir tür odak ardına kaydırma işlemidir. Ezgisel birincil belirleme “odakardı”dır. Türkçe tümceler düşümle yalnızca yükleme de indirgenebilir:

[Anadolu halkının bir ruhu vardı,/ nüfuz edemedi- n. Bir kafası vardı / aydınlatamadı-n. Bir vücudu vardı / besleyemedi-n. Üstünde yaşadığı bir toprak vardı! / İşletemedi-n.] ...” içinde koyu yazılı birimler tek yüklemenden oluşan “düşümlü” tümce ya da tümceciklerdir. “Özne nerede” denirse? “Yüklem sonunda” (-n-Ø) ile izlenir. O işlem metinlerdeki tümcelelerin dörtte üçünde öyledir. Öncülü olsa da olmasa da kişi ve sayı ayrımlarından anlaşılır.

Doğan Avcıoğlu metinlerinden alınan aşağıdaki parça okunursa, onda da bütün tümcelelerin yüklemle bittiği görülür. İçlerinde bir tek “odakardı” konumlama, ya da devrik tümce yoktur. Öteki ezgisel oynaklık işlemlerinden dolayı yazındışı anlatıma “devrik” tümce girmemiş olabilir.

HALK. “Mustafa Kemal Paşa: -Hemşeri, düşman Samsun’a as|ker çıkaracak. Belki buraların hepsini is|gal edecek. Sen ise rahat rahat toprağı sü|rüyorsun?”
Köylü: -“Paşa. Paşa! Sen ↓NE diyorsun. Biz üç kardaştık. İlk DE o|ğul vardı. Yemen’de, Kafkas’ta, Çanakkale’de hepsi elden git|ti. Bir ↓ben kaldım. Ben DE ya|rim adamım. Evde sekiz öksüz yetimle üç dul kalmış ka|dın var. Hepsi DE benim sabanın ucu|na bakarlar. Şimdi benim vata|nım DA yur|dum DA aha şu tarlaların u|cu! Düşman oraya gelinceye kadar benden hayır bek|leme ...” “Anadolu Düşmana akıl öğreten müftülerin, düşmana yol gösteren köy ağalarının, her gelen yağmacıyla bir olup komşunun malını talan eden kasaba eşrafının, türediği yer burasıdır. Burada, bıyıklarını makasla kırp|tı DİYE nice fikir ve ümit dolu Türk gencinin kafası taş alt|nda ezildi. Burada yüzü düşmana dönük, nice vatan mücahitleri, savundukları kimselerin eliyle arkadan vuruldu. Burada milli bağımsızlık sembolünün yolu kaç defa kesildi ve kaç defa oturduğu şehrin etrafı isyan silahlarıyla çevrildi. “Anadolu halkının bir ruhu vardı, nüfuz edemedin. Bir kafası vardı aydınlatamadın. Bir vücudu vardı besleyemedin. Üstünde yaşadığı bir toprak vardı! İşletemedin. Onu hayvani duyguların, cehaletin ve yoksulluğun ve kıtlığın elinde bıraktın. O katı toprakla kuğu göğün arasında bir yabancı ot gibi bitti. Şimdi elinde orak burada hasada gelmişsin. NE ek|TİN ↑ki ↓NE biçeceksin? ...” İnönü: ... “Bana bakın. Kimse işitmesin. Millet düşmanımızdır. Sizin yüzünüzden savaş devam ediyor sanmaktadır.” ... Gerçekten Anadolu halkı, Celâli isyanı günlerinden beri (1500-), iç ve dış savaşlar, mütegalibe memur soygun ve cinayetleri, toplu kıyımlarla sonuçlanan mezhep kavgaları, sonu gelmeyen askerlikler, jandarma baskını, mültezim, tahsildar ve tefeci yağmasından öte bir şey tanımamıştır. İpek Yolu üzerinde bulunan ovalardan daha XVI. yüzyılda kaçmış, can güvenliği için dağlara sığınmıştır. Celali isyanları (xvi-xvii yy) sırasında Anadolu’da kan gövdeyi götürmüştür. ...” (Avcıoğlu, Doğan: *Milli Kurtuluş Tarihi* 3, 1974, s.909).

En azından: **a) yüklem önünde:** i) *tamlama tabanlı yüklemde niteleyiciyi vurgulama*, ii) *karşıtsal bilgi yüklü odak ögeyi yükleme yanaştırma*, iii) *odak vurgusunu başa kaydırma*, iv) *odaklayıcı birim ile odaklama işlemleriyle yüklem önünde “odakardı, sönüş-birim”leri oluşur*. Yüklemonü dört işleme ek olarak **b) yüklem ardında:** v) *işlev, anlam değiştirmeden yüklemönü odak ya da odakdışı birimleri yüklem ardına kaydırarak “devrik” konumlama olmak üzere beş ayrı odakardı sönüş oluşturma işlemleri kullanılır*. “Devrik” işlem onlardan yalnızca biridir.

Avcıoğlu (1974) **metninde de tümceler yüklemson**. Ancak, nitelenen eylemin / yüklemnin vurgulanmadığı tümceler de var. Alınan parçada yalnızca altı yerde odaklayıcı kullanılmış. Yazılı metin üretiminde odakardı sönüş oluşturma, ezgisel doruklama üzerine özel bir öğretimin yapıldığını bir yerde okumadım. Belki tiyatro dilinde öyle yönlendirmeler yapılyordur. Ne de olsa sözlü anlatım başka, şiir dilinden de esinlenilebilir. Dış güdümlü Osmanlıca yüzünden Türkçe öğretimine girdiğini pek sanmıyorum. Yazar olmak isteyenler öyle bir kıvraklığa ancak sezgisel olarak erişebilirler.

“Devrik” işlem, sonekle işlevlemenin sağladığı bir ezgisel konumlama seçeneğidir. Tekillenenerek yazı dilinde engellenmesi, bir yandan öğretimi, öte yandan konumlanmanın sağladığı anlamlama, ezgisel seçeneklerinin zamanında kullanıma girmemesine, gereğince evrilememesine neden olmuş sayılır. Bilerek yapılmış olsa, öteki sönüş, pekiştirme, alımlama türleri daha bilinçli geliştirilebilirdi.

DİL DERNEĞİ EMİN ÖZDEMİR ÖDÜLÜ 2022

Yaşamı boyunca Harf ve Dil Devrimlerinin ödünsüz savunucusu olan 1 Eylül 2017’de yitirdiğimiz Dilci, Yazar Emin Özdemir’i devrimci kişiliğiyle yaşatmak, düşünce ve yapıtlarını gelecek kuşaklara aktarmak; dil duyarlılığını, çağdaş dil ve yazın öğretimi anlayışını tanıtmak ve yaygınlaştırmak amacıyla Özdemir Ailesi ile Dil Derneği’nin düzenlediği “Dil Derneği Emin Özdemir Ödülü” 2022’de bir “gazeteci kitabı”na verilecektir.

Ödüle Katılma Koşulları:

- 1) Ödüle aday yapıtlarda Dil Derneği’nin amacına uygunluk, Türkçenin yaratıcı olanaklarını kullanmadaki başarı, yazınsal duyarlık ve değer aranacaktır.
- 2) Ödüle aday gösterilecek yapıtlardan altısının, başvuru yazısı ve kısa yaşamöyküsüyle birlikte yazarın kendisince ya da izin belgesiyle birlikte yayınevince Dil Derneği’ne gönderilmesi gerekmektedir (postadaki gecikme göz önüne alınmayacaktır).
- 3) Ödüle aday yapının 1 Ocak 2021 - 30 Haziran 2022 arasında yayımlanmış olması gerekmektedir.
- 4) Ödüle son başvuru tarihi 5 Temmuz 2022’dir.
- 5) Özdemir Ailesinin parasal katkısıyla düzenlenmekte olan ödül, 2.000,00 TL olarak belirlenmiştir.
- 6) Seçici kurul Fikret Bila, Faruk Bildirici, Nursun Erel, Prof. Dr. Korkmaz Alemdar ile (aile adına) Prof. Dr. Özlem Özdemir Kumbasar’dan oluşmaktadır.
- 7) Her yazar, ödüle tek bir yapıtla başvurabilir.
- 8) Ödül tek yapıta verilecektir, ödüle değer görülen yapının yazarına, ailece saptanan ödülün yanı sıra Dil Derneğince bir belge ve bir anmalık sunulacaktır.
- 9) Ödül töreni, 1 Kasım 2022’de Harf Devriminin 94. yıldönümünde yapılacaktır.
- 10) Ödüle Dil Derneği Yönetim Kurulu üyeleri aday olamazlar.

Tel. 0312-425 83 60; Belgeç. 0312- 417 33 28
dildernegi@dildernegi.org.tr; www. dildernegi.org.tr

“CUMHURİYETÇİ OLMAK”IN ERDEMİ (*)

HASAN AKARSU

Gazeteci yazar Işık Kansu, 1956 Tokat-Turhal doğumlu olup Ankara Üniversitesi Sosyal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu’nu bitirir. 1975’te gazeteciliğe başlar ve 1978’de Cumhuriyet gazetesine geçer. Birçok yapıtı olan yazar bugün de aynı gazetede çalışmaktadır. Yeni yapıtı “Cumhuriyetçi Olmak”, cumhuriyetçi olmanın erdemi-
mini yansıtır.

Kansu, bugün cumhuriyetin 1923’teki özelliğini yitirdiğini, bağımlı ve mandacı bir duruma getirildiğini, yönetimde halkın olmadığını belir-
tirirken cumhuriyeti geri almamız gerektiğini vurgular. Düşüncesi özgür bireyler yetiştirmek, “bağımsızlaşmış akıl” ile buyurganın uyruğundan çık-
mak gerektiğini belirtir ve 1923 ile 1940 yılları arasındaki atılımları anımsatır. Eğitimde köy enstitülerinin kuruluş aşamasına nasıl geldiğini ayrıntıla-
rıyla anlatır. Milli Eğitim Bakanları Vasi Çınar’ı, Mustafa Necati’yi, Reşit Galip’i, Saffet Arıkan’ı, Hasan Âli Yücel’i ve onun İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç’u saygıyla anar-
ken yaptıkları önemli girişimleri açıklar. Köy enstitüleri, gericileri boğan bir uyanışın destanıdır. 1945’ten sonra ağalar, beyler istedi diye kapatılırken Atatürk ülküsünün de kurutulduğu bir gerçektir. Ondan sonra küreselleş-
meci kültürün egemenliğine giren Türkiye, ABD’nin kuşatmasıyla bugünlere getirilir.

Atatürk Devrimleri: İçimizde Yanan Güneşler

Işık Kansu, “cumhuriyetçi olmak”ın sorumluluğuyla, erdemiyle 1950’den sonra bugünlere nasıl geldiğimizi açıklarken aydın tipinin gericilikle ve kuşatmayla savaşmak yerine, kaçtığını vurgular. Yeni dünya düzenini yok etmek için ulusal çıkarlarımıza sarılmamızı ister. ABD’nin Uluslararası Yazı Planını, tütün ve pancar yasalarını, Tekel’in yabancılara satılışını, tohumculuk yasasını vb. kınarken son yirmi yılda AKP iktidarının geleceğimizi yağmaladığını, bağımsızlığımızı ve ulusal egemenliğimizi korumamız için Türk Devriminin bütünlüğünü savunmamızı dile getirir. Çağdaş yaşam için küreselleşmeye ve sömürgecilik karşı olmanın önemini vurgular. “Casusluk cemaati”nin darbesini anımsatarak ordumuzdaki cumhuriyetçi subaylara sahip çıkılması gerektiğini söyler. Atatürk Devrimlerinin özgün olduğunu, “İçimizde yanan güneş” olduğunu belirtir.

Işık Kansu, “Cumhuriyetçi Olmak” yapıtıyla “cumhuriyet için, cumhuriyet devriminin sonsuzluğu için...” aydın sorumluluğuyla çalışmanın bir görev olduğunu anımsatır.

(*) *Cumhuriyetçi Olmak* - Işık Kansu, Cumhuriyet Kitapları, Kasım 2021, 144 s.

ÇAĞDAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ KASTAMONU ŞUBESİNDE GENÇLERLE EDEBİYAT BULUŞMASI

ALİ TURGAY KARAYEL

Konuşmama *Tutunamayanlar*'dan kısa bir alıntıyla başlamak istiyorum. "...bana bir yığın kitap verdi okuyayım diye bana hemen okumalısın yetişmelisin diyordu bana bildiğim tanıdığım güzellikleri sen de öğrenmelisin diyordu ne olur benim gibi okuyun her dedikoduya kulak kabartmayın benim gibi okusaydınız kirli sokakları yosunlu duvarları çarpık taşlı binaları severdiniz tanışmadan severdiniz insanları onları birbirine benzemedikleri halde bir yanlarıyla derinde bir yerde aynı olduklarını görürdünüz..." (Oğuz Atay, *Tutunamayanlar*, İletişim Yayınları, 45. Baskı s.472)

Oğuz Atay, kahramanını böyle konuşturuyor. Bir kez daha okumak istiyorum o sözleri, "...bana bir yığın kitap verdi okuyayım diye bana hemen okumalısın yetişmelisin diyordu bana bildiğim tanıdığım güzellikleri sen de öğrenmelisin diyordu ne olur benim gibi okuyun her dedikoduya kulak kabartmayın benim gibi okusaydınız kirli sokakları yosunlu duvarları çarpık taşlı binaları severdiniz tanışmadan severdiniz insanları onları birbirine benzemedikleri halde bir yanlarıyla derinde bir yerde aynı olduklarını görürdünüz..."

Şimdi son bölüme bir daha bakalım, " (insanlar) birbirine benzemedikleri halde (onların) bir yanlarıyla derinde bir yerde aynı olduklarını görürdünüz..." Peki, birbirine benzemeyen insanların aynı olduklarını hangi koşulda görebilirmişiz? Atay'a göre kitap okursak... Yalnızca Atay değil, sanırım iyi okurların hemen hepsi böyle düşünür.

Bildiğiniz gibi, Stefan Zweig'in 1929'da yazdığı *Kitapçı Mendel* adlı harika bir kitabı vardır. Zweig bizden binlerce kilometre uzakta doğmuş, dili ayrı, dini ayrı biri. Peki, nasıl oluyor da ilk bakışta bize hiç benzemeyen Yahudi yazarın yarattığı Yahudi kahramana, Kitapçı Mendel'e biz kendimizi çok yakın duyuyoruz. Benzer biçimde Yaşar Kemal'in İnce Memed'ini Hristiyan Fransızlar niçin hayranlıkla okuyor? Bizler Fransızlarla da savaşmadık mı? Bize düşman olmaları gerekmez mi?

İyi kitapları elimize aldığımızda, sözgelimi Çehov'un öykülerini okurken onun Hristiyan olduğunu, Rusça konuştuğunu, Ruslarla tarih boyunca pek çok kez savaştığımızı düşünmeyiz. Sözgelimi Çehov'un dokuz yaşındaki kahramanı Vanka'nın çırak olarak ve-

rildiği yerde gördüğü işkenceyi anlattığı mektubu, adresi doğru yazamamasından ötürü dedesine gitmeyecektir ama öyküyü okuyanlara ulaşacaktır. Yine Faşist Hitler'in askerlerinin, kendi halinde yaşayan, kitap tutkunu bilge Kitapçı Mendel'e çektiği acıları da yüreğimizde duyumsarız, elbette içimizde az da olsa insancıl yan varsa. Bir Fransız da binlerce kilometre uzaklıktaki Çukurova'da İnce Memed'in zorba Abdi Ağa'ya karşı direnişinin yanında. İşte tüm bunlar edebiyatın, dilin gücüdür.

Konuşmamın başında aktardığım bölümde Oğuz Atay'ın "tanışmadan severdiniz insanları" diye bir sözü vardı. Aklımızda kalsın diye söylüyorum, ona daha sonra değineceğim. Şimdi benim çok beğendiğim, tabii yalnız benim değil dünyanın pek çok yerinde, kuşkusuz bizim ülkemizde de çok sevilen Borchert'in "Ama Fareler Uyurlar Gecelevin" adlı öyküsünü okumak istiyorum. Öyküye başlamadan önce birkaç şey söyleyeyim. Kahramanımız Jürgen Vanka gibi henüz dokuz yaşındadır. Saçı başı darmadağın, elinde iri sopayla yıkılmış bir binanın duvarları arasında bekler. Günlerdir uyumamıştır Jürgen. Yaşlı bir adam gelir yanına. Jürgen ürperir. Adam, küçük çocuğun elinde sopayla neden yıkıntılar arasında beklediğini merak eder.

"Beklediğin neymiş bakalım?

Ne beklediğimi söyleyemem, diye cevapladı Jürgen. Elleriyle sınıksız kavramış tutuyordu sopayı.

Herhalde paradır, ha? Adam sepeti yere bıraktı. Elindeki bıçağı ileri geri pantolonunun kışına sürterek temizledi.

Yo, hiç de para değil, diye cevapladı Jürgen küçümser, paradan çok daha başka bir şey.

Peki, ne?

Söyleyemem. Başka bir şey işte."

Jürgen'in niçin beklediğini öykünün devamında öğreneceğiz. Şimdi öyküyü baştan okuyayım.

Ama Fareler Uyurlar Gecelevin

Wolfgang Borchert

Bir başına kalmış duvardaki pence-re kovuğu akşam güneşinin ilk ışıklarında mavi kırmızı esniyordu. Dimdik baca kalıntıları arasında ısıtıcı toz bulutları. Yıkıntı çölü pinekliyordu.

Gözlerini yummuştu. Ansızın daha da karardı çevresi. Anladı ki biri gelmişti, o anda karşısına dikilmişti biri, kara kara, usulcacık. Yakayı ele verdik, diye düşündü. Ama gözlerini kısıp da şöyle bir bakınca biraz partal bir pantolon içinde iki bacak gördü yalnız. İki bacak, oldukça çarpık, karşısında. Aralarından arka tarafı görebiliyordu. Bir cesaret, yarı kapalı gözlerle pantolonlu ayaklardan yukarı bir bakıverdi şöyle, karşındakinin yaşlıca bir adam olduğunu gördü. Bir bıçakla bir sepet vardı adamın elinde. Ve parmak uçlarında biraz toprak vardı.

Burada uyuyorsun galiba, ha, diye sordu adam ve yukarıdan çocuğun darmadağın saçlarına dikti gözlerini. Jürgen gözlerini kısıp adamın bacakları arasından güneşe baktı. Yo, uyumu-

yorum, dedi, bekliyorum. Adam başını salladı: Bekliyorsun demek. O iri sopayı da herhalde bunun için taşıyorsun yanında, ha?

Evet, diye cevapladı Jürgen gözü pek ve sımsıkı sopaya sarıldı.

Beklediğin neymiş bakalım?

Ne beklediğimi söyleyemem, diye cevapladı Jürgen. Elleriyle sımsıkı kavramış tutuyordu sopayı.

Herhalde paradır, ha? Adam sepeti yere bıraktı. Elindeki bıçağı ileri geri pantolonunun kıcına sürterek temizledi.

Yo, hiç de para değil, diye cevapladı Jürgen küçümser, paradan çok daha başka bir şey.

Peki, ne?

Söyleyemem. Başka bir şey işte.

İyi ya, söyleme. Ben de sepetimde ne var onu söylemem. Adam ayağıyla sepete vurdu, sonra elindeki bıçağı kapadı.

Onu bilmeyecek ne var, dedi Jürgen hafıfser, tavşan yemidir.

Vay canına, nasıl da bildin, diye seslendi adam şaşırmış. Sen açıkgöz bir çocuğa benziyorsun. Kaç yaşındasın bakalım?

Dokuz.

Hele bak sen, dokuz yaşındasın ha? E, o zaman üç kere dokuz kaç eder onu da bilirsin.

Tabii bilirim, diye cevapladı Jürgen ve zaman kazarmış olmak için ekledi; ondan kolay ne var! Sonra adamın bacakları arasından bakmaya koyuldu. Üç kere dokuz, değil mi? diye sordu. Yirmi yedi. Sen daha sorarken biliyordum.

Tamam, dedi adam, benim de işte o kadar tavşanım var.

Jürgen dudaklarını yuvarlatarak yirmi yedi tane mi, diye sordu.

İstersen göstereyim sana. Çoğu minimini daha. Görmek ister misin?

Olmaz ki, diye cevapladı Jürgen duraksar, burada beklemem lazım.

Her vakit mi, diye sordu adam. Geceleri de mi?

Geceleri de. Her vakit. Her vakit. Adamın çarpık bacaklarından yukarı doğru kaldırdı gözlerini. Ta cumartesinden beri bekliyorum, dedi fısıldar gibi.

İyi ama eve gitmiyor musun hiç? Yemek yemiyor musun?

Jürgen yerden bir taş kaldırdı. Bir yarım ekmek duruyordu taşın altında. Ve bir teneke kutu.

Tütün mü içiyorsun, diye sordu adam. Pipon var mı ki?

Jürgen sımsıkı kavradı sopasını. Çekingen; sarıp içiyorum, diye cevapladı. Pipoyla hoşuma gitmiyor.

Yazık, dedi adam. Sepete doğru eğildi. Yoksa tavşanları doya doya seyrederdin. Hele yavru olanlarını. Belki

içlerinde beğendiğin biri olurdu da onu sana verirdim. Ama senin buradan ayrılmaman lazımmış.

Evet, diye cevapladı Jürgen, üzgün, evet, buradan ayrılmamam lazım.

Adam sepeti aldı yerden ve doğruldu. Eh ne yapalım, mademki burada kalacaksın -yazık. Sonra arkasına döndü. Beni ele vermezsen söyleyeyim, diye seslendi Jürgen o anda, çabucak.

Fareleri bekliyorum burada.

Adamın çarpık bacakları bir adım geri geldi. Fareler mi?

Evet. Ölüleri yiyor da fareler. İnsanları yiyor. Hep insanları yiyerek yaşıyorlar.

Kim diyor?

Öğretmenimiz söyledi.

Sen de şimdi fareleri bekliyorsun burada, öyle mi, diye sordu adam.

Yo, fareleri değil, dedi Jürgen. Sonra usulcacık; kardeşim, kardeşim orada yatıyor da. İşte orada. Jürgen elindeki sopayla birbiri üzerine çökmüş duvarları gösterdi. Bir bomba düştüydü evimize. O kadar bağırdık, hiç. Benden çok küçüktü kardeşim. Dört yaşındaydı daha. Hâlâ burada olması lazım. Benden çok küçük o.

Adam yukardan darmadağın saçlarına bakıyordu çocuğun. Sonra birden; peki öğretmeniniz size farelerin geceleri uyuduklarını söylemedi mi, diye sordu.

Hayır, diye fısıldadı Jürgen. Ansızın pek yorgun bir ifade belirdi yüzünde.

Hele bak, dedi adam. O nasıl öğretmenmiş öyle, bunu bilmiyor. Fareler gece oldu mu uyur. Geceleyin korkmadan eve gidebilirsin. Fareler geceleri uyur hep. Ortalık daha kararır karar-maz başlarlar uyumaya.

Jürgen elindeki sopayla küçük çukurlar açıyordu yıkıntı içerisine. Küçücük yatak bunlar, diye düşünüyordu. Küçücük yatak hepsi. O anda; bak ne diyorum, diye seslendi adam (ve çarpık bacakları kımıl kımıldı bunu söylerken), şimdi hemen gidip benim tavşanlara yemlerini vereyim. Hava karardı mıydı, gelip seni alayım. Gelirken sana bir tavşan da getirebilirim belki. Yavru bir tane, ha, ne dersin? İstersen büyük olsun.

Jürgen küçük küçük çukurlar açıyordu yıkıntı içerisine. Küçük küçük tavşanlar, diye düşünüyordu. Beyaz gri, beyaz gri. Bilmem ki, diye cevapladı usulca ve adamın çarpık bacaklarına baktı. Fareler gece sahiden uyuyorsa.

Adam duvar kalıntılarının üzerinden yola çıktı. Tabii uyurlar, diye seslendi yoldan doğru. Öğretmeniniz bunu da artık bilmiyorsa toplansın taşı tarağı gitsin.

Jürgen doğruldu. Bana bir tavşan getirecek misin, diye sordu. Beyazından bir tane?

Bir bakayım diye cevapladı adam, yürürken. Ama ben gelinceye kadar burada bekleyeceksin. Seninle sonra

sizin eve gideriz, ha? Bir tavşan kümesinin nasıl yapılacağını babana anlatmam lazım tabii. Çünkü bunu bilmezseniz olmaz.

Peki, diye seslendi Jürgen. Ben burada beklerim. Zaten hava kararana kadar gözleyeceğim fareleri. Muhakkak beklerim. Ve sonra bağırды; tahta da var evde kümes için, sandık tahtası!

Ama artık işitmedi adam. Çarpık bacakları ile güneşe doğru seğirtiyordu. Akşam kızılığına bürünmüştü güneş. Jürgen adamın bacakları arasından güneşin parıltısını görebiliyordu. İşte öylesine çarpıktı adamın bacakları. Elindeki sepet telaşla bir oyana bir bu yana sallanıyordu. Tavşan yemi vardı içinde. Yeşil tavşan yemi, ama toz topraktan rengi griye çalıyordu biraz.

Çeviren: Kâmuran Şipal

Borchert'in büyüğü anlatımına kendimizi kaptırdık, yarattığı dokuz yaşındaki Jürgen karakterinin çocuk duyarlığına tanık olduk. Bombalarla yıkılan evlerinin altında kalan dört yaşındaki kardeşini fareler yemesin diye elinde sopayla günlerce uyumadan bekleyen bir Jürgen var karşımızda. "Sen de şimdi fareleri bekliyorsun burada, öyle mi, diye sordu adam. Yo, fareleri değil, dedi Jürgen. Sonra usulcacık; kardeşim, kardeşim orada yatıyor da. İşte orada. Jürgen elindeki sopayla birbiri üzerine çökmüş duvarları gösterdi. Bir bomba düştüğü evimize. O kadar bağırдыk, hiç. Benden çok kü-

çüktü kardeşim. Dört yaşındaydı daha. Hâlâ burada olması lazım. Benden çok küçük o."

Oğuz Atay'ın "tanışmadan severdiniz insanları" sözüne gelebiliriz şimdi. Şu anda ben bu konuşmayı yaparken dünyanın bir yerinde silahlarla, bombalarla Jürgen gibi, küçük küçük çocukların kardeşleri ölüyor olabilir. İşte bizler o çocukları bilmesek de, o hiçbir suçu olmayan çocuklarla tanışmasak da sevebiliriz onları. Ne diyordu Jürgen, "Bir bomba düştüğü evimize. O kadar bağırдыk, hiç. Benden çok küçüktü kardeşim. Dört yaşındaydı daha. Hâlâ burada olması lazım. Benden çok küçük o." Bu sözleri duyup da yüreği titremeyecek insan olabilir mi? Savaş karşıtı Borchert'in kısacık bir öyküyle bizi nasıl sarstığını gördük. Savaşların hepimiz için, özellikle çocuklar için ne büyük bir yıkım olduğunu edebiyat bize gösteriyor.

Edebiyat, ırka, dine, dile bakmaksızın insana sevmeyi öğretir. Edebiyat, insana ötekini anlamayı öğretir. Edebiyat, insana zorbalara karşı korkmamayı öğretir. Edebiyat, insana haklıdan yana olmayı öğretir. Edebiyat, insana ayrımcılık yapmamayı öğretir. Edebiyat insanı başkalarına yaklaştırır, edebiyat insanı kendine yaklaştırır, kendine yakın insan ötekilere göre daha vicdanlıdır, daha incedir. İnceliğin, vicdanın egemen olduğu yerde kötülkle, kötülerle daha az karşılaşırız.

02.04.2022

ÖZKAN MERT'İN YERYÜZÜ ŞARKILARI'NDA AKDENİZ (*)

VEDAT YAZICI

1960 kuşağının toplumcu gerçekçi şairi Özkan Mert, ilk şiirlerini İzmir'de Attila İlhan'ın sanat yönetmenliğini yaptığı *Demokrat İzmir* gazetesinde yayımladı. 1972'de ilk şiir kitabı "*Kuracağız Her Şeyi Yeniden*" toplatıldı; ceza yasasının 142. maddesinden hüküm giyince önce Almanya'ya gitti, oradan İsveç'e geçti. Üniversitede drama, tiyatro, film eğitimi aldı. 1981'den beri İsveç Devlet Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümü program yapımcısı ve sunucu olarak görevini sürdürüyor.

Özkan Mert, toplumcu gerçekçi akımın üçüncü kuşağı içinde değerlendirildi. İkinci Yeniye karşı, 1960 protestocu şiir kuşağı manifestosunu oluşturanlarla imzalayanlar arasına katıldı. Kuşağının şairi Ataol Behramoğlu, Özkan Mert'in şiiri üzerine 1978'de *Politika* gazetesinde şunları yazıyor: "*Mitinglerin, aşkların, tutuklanmaların, alıp başını gitme duygularının, hüznlerin, coşkuların alabildiğine iç içe geçtiği o benzersiz günlerin damgasını taşıyor 60 sonrasının toplumcu şiiri ve Özkan Mert'in şiirleri, o dönemin, o yaklaşımın en belirgin, öncü ve değerli örnekleri arasındadır.*"

Erken 70'li yıllarda kendisiyle birlikte sürgünde yaşamaya zorlanan dilinin yeni olanaklarını araştıran şair, yeni dilsel ülkesinde başından beri sürdürdüğü, yaşamla kucaklaşan militan çizgisini evrensel boyutlara taşıdı.

Çin'den Afrika'ya, Akdeniz'den Baltık kıyılarına uzanan bir şiir coğrafyasında zengin, çalkantılı, özgün ve renkli imgelerle dolu, yoruma açık bir şiirin temsilcisi oldu. Şiiri bir yaşama edimi olarak aldı, sevdasıyla, doğasıyla, korkusuyla, cesaretiyle bir bütün olarak şiirlerine taşıdı.

Halk'tır onun için sonsuz olan ve yenilmeyen.

Özkan Mert, âdeta göçmenliğin şiir tarihini yazdı. Gurbette geçen hüzünlü akşamların acısını en çok duyumsayıp şiire dökenlerdendir o. Göçmen işçileri, kaçak işçileri, işsizleri, Akdeniz'in esmer tenli, yanık yüzlü çilekeş insanını buyur etti şiirine; saygıyla ağırladı. Ekmek elden süt memeden yan gelip yatanlara inat dizelerinde Akdeniz güneşi altında ekmeğini taştan, suyunu kaynağından çıkaranların yanında yer aldı şiiriyle. Güç verdi, dirim kazandırdı onlara; hüznün incelikli duyarlığından imgeler damıttı; onlar adına kurdu şiirini.

Özkan Mert tüm şiirlerini, 1960-2008 yılları arasında yayımladığı tüm kitaplarını *Yeryüzü Şarkıları* adlı yapıtında topladı. Bu yapıtı taradığımda Akdeniz kavramını kuşatımına alan on yedi şiire rastladım.

Sıcak Akdeniz ikliminde denizi, doğayı, insanı odağına alan Özkan Mert'in şiir coğrafyasında lirik bir gezintiye çıkarmak istiyorum sizleri.

Hepimiz bir şeyler ararız bulunduğumuz coğrafyada ya da düşlediğimiz uzaklarda. Yaşam bir arayışlar, düşlemler toplamıdır bilinen bilinmeyen uzamlarda. Şansımız varsa buluruz aradığımızı ama yine de eksik kalır bir yanı. Yaşam bir gün biter eksikli; Cemal Süreya gibi, cömertçe "üstü kalsın" diyebilene ne mutlu! Özkan Mert de yeryüzüne bir tanıdık aramaya çıkmıştır; sonsuz bir arayış içindedir. Herkesin bir tanıdık aradığı "*beyaz bir şeyler*" aradığı kanısındadır ayrıca.

"Kiminin beklediği okyanuslardır. Kimi

Böcekleri, kırları, bildircinleri bile tanımaz.

Bir karanfil nasıl taşınır dünyaya?

Papatya tarlaları ki,

Kuş seslerine asılı sarışın casuslarıdır güz'ün"

Ya Akdeniz?

Özkan Mert, Akdeniz öncesini de imgeleminde kurmuş; kuru bir deniz olarak duyumsamıştır. Bir yanda beklentisini okyanuslarca geniş tutanlar; öte yanda yanı başındaki kırları, böcekleri, bildircinleri tanımayanlar; derya içre olup derayı bilmeyenler...

"Ve kuru bir denizdi

Akdeniz

Akdeniz olmadan önce

Uzun bir öpücük oldu sonra"

Akdeniz. Kuru bir deniz, Akdeniz olmadan önce, şaire göre. Sonrası bir benzetme; vurucu bir eğretileme: *Uzun bir öpücük oldu.* Özkan Mert'in Akdeniz'i uzun bir öpücük. Burada altı çizilesi sözcük: *öpücük*. Uzun sözcüğüyle birleşince usa sıcak çağrışımlar yağıyor: güneş, dostluk, arkadaşlık, sevgi, sevi, yardımlaşma, iyilik, doğa güzelliği, gülücük, gençlik, canlılık, devinim, dirim... Sizlere danışacak olsam, öyle sanıyorum öpücük ve Akdeniz imgeleri onlarca kavramı çağıracaktır imgelemenize... Akdeniz insanının sıcak, duyarlı yaklaşımını, Akdeniz uygarlığını gün yüzüne çıkarmak için yaşamını, uğraşını, öyküsünü, sanatını, destansı, şiirli söylemini adanmış Halikarnas Balıkcısı'nın sıcacık merhaba'sını... Akdeniz, o uzun öpücük içine istediğiniz tüm iyi, güzel insanları yerleştirebilirsiniz. Öncelikle insanı var eden değerleri... Sözü, yazıyı, şiiri, sanatı, kültürü, uygarlığı; Cenevizlileri, Fenikelileri, Rumları... Daha da gelmiş geçmiş bin bir kavmi; ulusları, uygarlıkları; Abidin Dino'yu, Orhan Kemal'i, Demirtaş Ceyhun'u, Yılmaz Güney'i, Arif Keskiner'i, Ahmet Erhan'ı, Hüseyin Ferhat'ı, Burhan Günel'i... Nicelerini...

Akdeniz bitki topluluğu, maki. Türkçe sözlükte: *"Bodur ağaç ve çalılıklardan oluşan Akdeniz bitki örtüsü."*

"Nişanlı kızların ve makilerin

İmparatorluğudur şiir"

Ne denir? Şair bu, dilediğini dilediğine benzetir; kurar, önünüze getirir; alımlaması bizden. Şiir, *"Nişanlı kızların ve makilerin imparatorluğudur"* şaire bakılırsa... Başka umarımız yok; ister istemez kabullenmek zorundayız, hele Akdeniz'de maki bitki topluluğu sarmalında bulunuyorsak. İşte size taze bir şiir tanımı.

Özkan Mert, *Mozart ve Akdeniz* şiirinde ölümsüz besteci Mozart'ı ve Akdeniz'i bir araya getirir. Mozart, Akdeniz iklimine çok yaraşan bir bestecidir. Yapıtlarından taşan lirizmi, kısacık yaşamına sığdırdığı yüzlerce besteyi oluşturmak için gecesini gündüzüne katan hüzünlü çalışkanlığı, çocuksu devingenliği, Akdeniz'in değişken iklimine ne de çok benzer. İşte şair, bu benzeşmeyi yakalamış, iki önemli imgeyi şiirine ortak etmiştir:

"Mozart ve Akdeniz imgesi cebimde

Geçip / gidiyorum mor bir sürgünden

Kiracıym dağlara ve yağmurlara"

Şairin cebinde sağlam, nitelikli benzer iki imge vardır: Mozart ve Akdeniz. Yaşamı mor bir sürgün olarak kabullenmiştir. Bu geçici dünyada, kiracısı olduğu dağlardan, yağmurlardan geçip gitmektedir. Mor bir sürgün gibi acılı yaşam koşullarını, cebinde taşıdığı Mozart'ın müziği ve Akdeniz'in dağları, yağmurları yeğniltecektir:

"Mozart ve Akdeniz imgesi cebimde
nereye gitsem sürgünüm
Yağmur ve hüznün yağıyor tüm fotoğraflarımdan
Sürgünlerin ise tanrıları yoktur."

Şair, bir sabah acımasızca toprağından, suyundan sökülüp yaban toprağına ekilen bir bitki gibi "Ülkesinden Ayrılan Bir İşçinin Türküsü"nü söylediğı şiirinde de Akdeniz'in köpüklü dalgalarını imgeleri arasına yerleştirmekten sevinç duyacaktır. Acıya beşikten nişanlı göçmen işçiye köpüklü Akdeniz dalgalarını göndererek yağmuru anımsatır; acısına ortak olur; emekçi ellerini kutsayarak onu yüreklendirir.

"Çın çın eder şimdi
Akdeniz'de köpüklü dalgalar
bir saz değil ki elindeki, rüzgâr.
Beşikte nişanlamışlar bizi acıyla
aldırma, uzat ellerini be aslanım!
Ellerin dünyanın onuru senin."

Akdeniz ve portakal... Akdeniz sahillerini ateşleyen portakallar yakıyor şairi ve bir de sevgilinin kirpikleri... Divan Şiirinde bir tür eğretilenmedir: Sevgilinin kirpikleri şairin gönlüne atılan ok yerine geçer.

"Bir caddeyi gökyüzü'ne çeviriyorum.
Akdeniz sahillerini ateşleyen
Portakallar yakıyor beni ve kirpiklerin."

Bir mülteci Özkan Mert; bir göçmen şair. Ülkesinin toprağına bağımlı... Özlemini çektiğı, sevgisini bilelediğı Akdeniz'in sıcak dalgaları ve köpükleriyle şatolar, kaleler kurduğı Ege... Derin bir uykudan uyanır gibi anımsadığı, gözünde tüten ülkesi, sıcacık Akdeniz güneşi... Şimdi nerede?

İşte hayat! İşte ölüm ve tarih! Hayat, ölüm... Bu iki kalıcı kavram arasında durmadan devinen yaşamla ölümü, ölümlle yaşamı zamanın durdurulamaz akışında birbirine ulayan tarih... Yaşamdan ölüme, ölümden yaşama bağlanan zamanı kayda düşen tarih; Akdeniz'in aydınlık tarihi, kentlerin tarihi. Onca yapının, onca mimarlık kalıtının koruyucusu, genç çocukları... Şair, Ege denizinden kaçırılmış bir tango ritmini içinde taşıyarak tatlı tatlı gerinen Akdeniz'e, tarihin giysisini yakıştıran, acılarla dolu ellere hayranlık duyacaktır.

Uzun yıllarını bir göçmen işçi, bir göçmen şair olarak kuzey ikliminin sert, soğuk ellerinde geçiren Özkan Mert, sıcak ülkesinin iklimine, Akdeniz güneşine

özlemine şiirlerinde her fırsatta dile getirir. Baltık suları ile Akdeniz'i karşılaştırır, Stockholm'de Mavi Saatler şiirinde:

"Baltık'ta su, Akdeniz'in sıcak köpüklü dalgalarına
benzemez; buza keser adamı. Bu yüzden İsveçlilerin
Baltık'ta yüzme süreleri birkaç dakikayı geçmez.
Oysa ben yüzdüm mü yüzerim"

Her yağmur sonrası biraz Akdeniz'dir Stockholm; o nedenle şair, yaşamı ılık bir şarap gibi duyumsar; iç erincini, yaşama sevincini öpücüklerle dünyaya sunar. Bir başka şiirinde "Hayatım Körpedir" derken körpe mavilikleriyle Akdeniz'in yüzünü taramadan edemez.

Şairin bir günü bir gününü tutmaz; onu ayakta tutan duygusal öğeler günden güne değişir. Bir bakarsınız, "Kırık bir hüznün ayakta tutuyor beni bugün." deyiverir ve hüznün derin sularında, Akdeniz'de arar soru dizeleriyle duygularını:

"Kırık bir hüznün
ayakta tutuyor beni bugün
Hayatımı değiştiriyor
Güller ve Akdeniz
Saatler ve kitaplar
neyi gösteriyor?"

Özkan Mert, *Ah Şu Akdeniz Kentleri, Akdeniz Resimleri, Kaş* başlıklı şiirlerinde de Akdeniz kentlerini, duyumsadığı içsel görünümle öne çıkarır. Mersin'i, Bodrum'u, Antalya'yı, Fethiye'yi, Köyceğiz'i, Kaş'ı özgün niteliklerle, doğa görünümleriyle, kimi yabancı Akdeniz kentleriyle karşılaştırarak anıştırmalarla şiirin büyü, yaşamsal gerçekliğine yerleştirir. Tüm bu Akdeniz kentleri için ortak bir yargıya varır:

"Ah! Şu Akdeniz kentleri
Yıldızlara asılı
Sallanıp dururlar geceleyin"

Özkan Mert'in *Yeryüzü Şarkıları*'nda Akdeniz imgeleriyle sürdürdüğümüz yolculuğu, şairin Mersin'e ayrıcalık tanıyan dizeleriyle bitiriyorum:

"Mersin! Unutma sevgilim
Akdeniz'in en güzel kenti sensin"

(*) Özkan Mert, *Yeryüzü Şarkıları*, Boyut Kitapları, 2008, İstanbul.

DENİZLİ GÜNLER

ERCAN KOZANOĞLU

Orhan'ın Kadirli'de yaşadığı yıllar... Lise son sınıftaydı; onun arabasıyla beş kafadar her hafta plajı olan bir yere giderdi. Samandağ, Arsuz, Dört Yol, Erzin (Burnaz), Karataş ve o zamanlar tatil köylerinin olmadığı Mersin'den Kızkalesi'ne kadar olan plajlara. O haftanın cumartesi günü, bir adı da Ayas olan Yumurtalık'a gitmeye karar verdiler.

Akşamdan tüm hazırlıklar yapıp sabah erken yola çıkıldı. Ceyhan ilçesinin içinden geçerek, oldukça dar ve çok dönemeçli yolu arkada bırakarak Yumurtalık'a geldiler. Plajdaki soyunma yerinde giysilerini değiştirip mayolarını giyerek doğru denize...

Hafta sonu olduğu için plaj oldukça kalabalıktı. Öğleye kadar denizin tadını çıkartarak yüzdüler, oyunlar oynayıp zamanı değerlendirdiler. İçlerinde en çapkını Cemal'di. Cemal arada arkadaşlarından uzaklaşıp çevredeki kızlarla ilgileniyordu. Bu kez, az ileride grup oldukları anlaşılan kızların arasına girmeye çalışıyor ama bir türlü beceremiyordu. Başarısız her denemesinden sonra yüzü asık olarak arkadaşlarının yanına geliyor, onların alaylı takılmalarıyla karşılaşyordu. Cemal'in bu başarısız ataklarına canı sıkılan, içlerindeki en yakışıklı Orhan, Cemal'e,

-Sen beceremedin, bak ben neler yapıyorum.

Orhan, kulaç atarak kızların yanına giderken oynadıkları topun yakınına düşmesini fırsata çevirip topu onlara pas olarak attı. Kızlar gelen topu aralarında çevirip Orhan'a pas atmalarını bırakın, onu öteki oyunlarına da aldılar. Orhan'ın gözü arkadaşlarındaydı, arada bir el sallayarak onlara hava atıyordu. Mola verdiklerinde kızların hepsi Orhan'ın başına toplanıp tanışma çabasına girdiler. O gerçekten yakışıklı bir delikanlıydı. 1.82 boy, ona orantılı kilo, zamanın modası uzun saç, uzun favori ve güzel konuşma. Tanışma faslında kızların Ceyhan Lisesi'nde son sınıf öğrencisi olduğunu, her hafta sonu bu plaja geldiklerini öğrendi. Senli benli konuşmalardan sonra kızlardan İzin alarak savaş kazanmış komutan edasıyla arkadaşlarının yanına geldi. Çapkın Cemal'in yüzü turşu satıyordu. Öteki arkadaşları onu kutladılar sevgiyle. Öğlen olmuş, acıkmışlardı.

Yıllar sonra Yılmaz Güney'in savcı öldüreceği lokantaya çıktılar. Az sonra da kızlar Orhanların masasına yakın bir masaya yerleşti. Orhan'ın kızlardan yana

dönerek sarkıttığı selama onlar gülümseyerek yanıt verdiler. Yemekler yenmiş, çaylar içilirken Ali, Kadırlı'den getirdikleri kocaman Halep Karası Karpuzu masanın üzerine koydu. Garsonu çağırıp karpuzun kesilmesini sağladı. Orhan dilimlenmiş iki büyük tabak kıpkırmızı karpuzu kızların masasına götürme inceliğini gösterdi.

Cemal'in dışındakiler durmuyor Orhan'dan kendilerini kızlarla tanıştırmalarını istiyorlardı. O nazlanıyor, hiç de oralı olmuyordu. İki masada sohbetler gırla giderken Orhan yarı başındaki kızların konuşmasına kulak kabarttı, onlar yüzerek denizin içindeki kaleye gideceklerdi.

Kızların toparlanıp denize girmelerinden sonra bizimkiler de kalktı. Orhan yüzmeyi iyi bildiği için hemen suya daldı, ötekiler de ardından. Kızlar kulaç vurup gidiyorlardı suyun yüzünde. En öndeki Orhan yavaşlamaya başladı, yorulmuştu. Ötekiler yarı yüzerek, yarı çırpınarak Orhan'ın yanına geldiler. Kolları kalkmaz, bacakları hareket etmez olmuş, hepsini kaygı almıştı. Bir yanda utançlık diğer yanda can korkusu. Sahilden kaleye insan taşıyan motorlu sandal yetişmeseydi durumları gerçekten kötüydü. Kaptan cankurtaran yelekleri atarak onları yukarı aldı. Kızlar kaleye çıkmışlardı bile.

Kaleye geldiklerinde sandaldan inerken Orhan'ın gözleri kızları arıyordu. Az ileride kale duvarının gölgesinde oturduklarını gördü. Doğru kızların yanına gidip oldubittiye getirerek herkesi birbiriyle tanıştırdı. Kızlar; her hafta sonu buraya geldiklerinden vücutlarının alışkın olduğunu, bu yüzden kolayca yüzüklerini, onların yorulmalarının olağan olduğunu, üzülmemelerini söylediler gülerek. Bizimkilerin yüzü kızarmıyor, kızlar konuştuğuca gülüyor, zevkten dört köşe oluyorlardı. Cemal'in yüzü halen asıktı.

Ali, Ayşe'yi gözüne kestirmiş olmalı ki yanına sokulmaya çalışıyor, konuşarak el kol hareketleriyle. Hasan, esmer, uzun boylu, sürekli gülen Semiha'nın etrafında kıvranıyordu. Cemal ve Kâzım'da öyle bir belirti yok, iş olsun gibisinden konuşup duruyorlar.

Hepsi birden kalenin tarihini anlatan kılavuzun grubuna katılıp onlarla gezmeye başladılar.

Kılavuz ören yerlerini gösterip anlatıyor,

-Antik Kilikya'nın önemli liman kenti olan Aigeai MÖ 1. yüzyılda en parlak dönemini yaşamış. Kentin ayakta kalan eserleri: Ayas Sur ve Kalesi, Süleyman Kulesi, Kız(Atlas) Kalesi ve Marko Polo İskelesidir. Askelpieion adı verilen, Helenistik döneme ait olan, ayrıca hastane ve tapınak kalıntılarıyla ünlü kenti, Marko Polo doğuya yaptığı gezide iki kez ziyaret etmiş. Bu kalenin 1536 yılında yapıldığı sanılmaktadır. Bir Makedonya kolonisi tarafından liman şehri olarak kurulan

ve bundan önceki tarihi bilinmeyen, stratejik öneme sahip Ayas (Yumurtalık), Roma devri boyunca uğrak yeri ve donanma üssü olarak kullanılmış. Osmanlı hâkimiyetine kadar Roma, Pers, Bizans, Haçlı, Ermeni, Memluk ve Ramazanoğulların elinde kalan Ayas Kalesi 1266 yılından 1347 yılına kadar defalarca Memluk saldırısına uğramış ve tahrip edilmiş. Şehir 1347 yılında kesin olarak Memlukların eline geçmiş ve bu nedenle şehir yıkılıp yeniden düzenlenmiş...

Ali ile Ayşe gruptan ayrılıp kalenin iç kısmına yollandılar. Az sonra da Hasan ve Semiha.

Dönüş zamanı gelmiş ama bizimkiler ortada yoktu. Bir zaman sonra çıkıp geldiler sallana sallana. Kızlar yine yüzerek, bizimkiler sandalla döneceklerdi.

Bu kez onlar kızlardan önce gelmiş, kumun üzerindeki gölgeliğin altına uzanmışlardı. Kızlar plaja çıkarken onların yanına koşup suyun içinde oynayıp, şakalaşmaya başladılar. İki liseli gurup kısa zamanda birbirlerine alışmış, kaynaşmışlardı.

Orhan bir ara Sevgi ile topluluktan ayrılıp,

-Akşamı burada geçirmemize ne dersin, müzikli yer olup olmadığını araştırdım, yemek yediğimiz yerde eğlence varmış, garsona yer ayırmasını söyleyeyim mi?

Bu öneri karşısında duraksayan Sevgi, "geç kalmamak şartıyla" olabileceğini söyledi. Arkadaşlarının yanına giderek müjdeyi verdiler. Bu habere kızlı, erkekli hepsi öyle sevindiler ki! Dinlence başlayana kadar plajda zaman geçirdiler, kâh yüzerek kâh kumda oynayarak.

Sonunda zaman gelmişti, giysilerini değiştirip kendileri için hazırlanan birleştirilmiş masaya oturdular. Yemekler yenirken başlayan ağır müzik yerini yavaş yavaş hafif müziğe bırakıyordu. Derken oldukça genç ve güzel bir solist çıktı sahneye ve ortalığı kasıp kavurdu, havanın sıcaklığı kimsenin umurunda değildi.

Temizlenen masada yalnız meze ve içkiler kalmıştı. Müziğin türüne göre sahneye çıkıp oyunlar oynanıyor, dans ediliyor, beraber şarkı, türkü söyleniyordu. Felektten bir gece çalma. Hepsi o kadar mutluydu ki. Orhan garsona artık içki getirmemesini söyledi. Zira buradan kalktıktan sonra epeyce yol gideceklerdi. Müziğin iyice hareketlendiği bir zamanda Sevgi, yanı başında oturan Orhan'ı dürterek kalkma zamanlarının geldiğini belli etti. Orhan,

-Çok iyi eğleniyorlar, kendilerinden geçtiler, hepsi keyifli, biraz daha zaman tanıyalım onlara.

Romantik bir müzik çalıyordu.

Orhan,

-Hadi biz de kalkalım.

İki arkadaş dans ederek zaman doldurdular.

Hepsi masaya geldiğinde Sevgi kızlara artık gitme zamanlarının geldiğini, hazırlanmalarını söyledi.

Orhan Sevgi'ye,

-Güzel bir gün geçirdik, ilgine teşekkür ederim. İyi bir dost kazandığımı sa-
nıyorum.

Sevgi,

-Senin yüzünde şeytan tüyü varmış, inan şimdiye kadar bu plajda bize hiç-
bir erkek yanaşmadı, topu bize attığında dilim tutulmuş bir şey diyememiştım.
Kaledeki sohbetlerimizde içim ısındı sana. Böylesine güzel bir gün için ben de
sana teşekkür ederim. Biz her hafta sonu buradayız, başka gidecek yerimiz yok,
gelirseniz seviniriz.

Orhan içinden,

-Esas sevinen biz oluruz, elbette geliriz.

Kızları Yumurtalık dolmuşlarına kadar getirip vedalaşarak ayrılacaklardı
ama Ali ve Ayşe, Hasan ile Semiha yine ortalıkta yoktu. Yumurtalık'a gidecek
son dolmuş olduğundan sürücüye, arkadaşları gelene kadar beklemesini rica et-
tiler. Oldukça uzun bir zaman sonra gelenlere Sevgi güzel bir fırça attı.

-Nerede kaldınız, bu saatten sonra dolmuş olmadığını bilmiyor musunuz?

Orhan araya girip Sevgi'yi yatıştırarak vedalaşıp ayrıldılar.

Yumurtalık'a kadar dolmuş önde, onlar arkada... Kızlar dolmuştan indi, bi-
zimkiler arabadan.

Ayşe yanına gidip Ali'nin kolundan çekerek,

-Hadi size soğuk bir şeyler ısmarlayayım.

Sevgi,

-Geç oldu ama.

Semiha,

-Nasıl olsa buraya geldik. Gerisi önemli değil.

Sevgi Orhan'a baktı, gülümsedi, ötekiler de bu duruma sevinmişti. Ali'nin kolundaki Ayşe'nin arkasına takıldılar. Geldikleri yer güzel bir pastaneydi.

Kapıdaki garson,

-Buyurun hanımefendi.

İçeri girip masaya oturduklarında saat 23.45 sıralarıydı. Sevgi garsona elini çabuk tutmasını söylemesinden sonra garson elini çabuk tutup siparişleri aldı. Dondurmalar, tatlılar soğuk içecekler...

Ayşe'nin kasaya doğru gittiğini gören Ali bir hışımla gidip elinden tutarak,

-Ne yapıyorsun sen!

Ayşe ona, o Ayşe'ye... Sen... Ben...

Hiç hesapta olmayan Kâzım,

-Çekilin oradan!

Veee, yeniden vedalaşma.

Bizimkiler hafta sonlarını iple çeker olmuş, hepsi ayrı ayrı plan kuruyordu. Cemal kararsız mızıldanıp duruyor. Gitmeler gelmeler... Karşılıklı hediyeler... Gönüllerince geçen hafta sonları okullar bitene kadar sürdü.

Hiç hesapta olmayan bu "DENİZLİ GÜNLER" yıllar sonra iki çiftin evlenmesine aracı olmuştu. Karpuzcu Ali ile Ayşe ve Hasan ile Semiha'nın yakınlıkları, evlenip hayatlarını birleştirmelerinde güzellik buldu. Lise bitti, fakülte bitti, derken evlenip çocuk çocuca karıştılar.

Orhan'la Sevgi arasında duygusal bir ilişki yoktu, dost olarak kaldılar yıllarca, öyle de sürüyor. Orhan üniversite okuyamadı, Sevgi İstanbul'da tıp okudu, orada yaşıyor.

Ne güzel şey hayatı dostlarla doyusıya yaşamak!

KASABAYA SEVDALIYDILAR

NURİ ÖZTÜRK

Dünyanın da ülkenin de zor yıllarıydı. Sıkıntılı günleriydi, yokluk günleriydi. Düzeni, bir elektriği dahi olmayan bu kasabalarında kırklı yılların başında doğmuşlardı.

Kasabaya daha sağlıklı elektrik verebilmek için altyapı çalışmaları başlamıştı, tamamına değil ama belli başlı yerlerine, sokaklarına elektrik direkleri dikilecekti.

Şimdiki sahil taksi durağının önünde, yalı caddesi girişinde (sahil yolu yoktu) iskelenin arka tarafında, zemin altında bir soğuk demir atölyesi vardı.

O atölyede, kasabanın elektrik direklerini yapmak için kalın kalın demirler, *demir testeresi ve kol kuvvetiyle tek tek kesiliyordu.*

Konservenin sahibi Halil Amca (Halil Dölen) her gün atölyenin önünden geçerci, ne kadar zorlandıklarını görürdü. Bir gün dayanamadı sordu.

Ya oğul, bu işin daha kolay bir yolu yok mu?

Fuat Usta ellerini iki yana açtı, *olmaz mı Halil Amca*, dedi, sözün sonunu getiremedi. Halil Amcaları, *hele bi anlat*, dedi.

Anlattı.

Bir hafta geçmemişti ki dükkânın önüne yanaşan kamyonun Alman malı elektrikli demir kesme testeresini indiriyorlardı.

Uzaktan kendilerini seyreden Halil Amcalarına mahcup mahcup bakarken o, *hadi işinize bakın, parayı falan da düşünmeyin*, dedi.

Konservenin sahibi Halil Amca, kasaba sevdalılarının yalnızca bir tanesiydi.

Tatillerde biri *Sadrettin Usta* ile *Kolsuz Oğlu Memet*'in marangozhane-sinde, diğeri de *Şekerci Hasan*'ın dükkânında çıraklık yapardı.

Kasabanın varlıklı olmayan ailelerinin çocuklarıydı.

Kasabada ortaokuldan sonra okunabilecek okul yoktu. Okullarını başlarıyla bitirmişlerdi, eğitimlerine devam etmek için birisi *Ankara'ya*, diğeri *Bolu'ya* gönderildi. Parasız yatılı okuma hakkını kazanmışlardı.

Ankara ve Bolu'daki eğitimlerini tamamlanıp üniversite eğitimi için İstanbul'a gittiklerinde tekrar bir araya geldiler. Hem okuyup hem çalışmak zorundaydılar. Küçük yaşlarda baba-sız kalmışlardı. Birinin ablası, diğeri-nin iki abisi vardı. Anaları sağdı.

Büyük abisi daha önceden üniversite tahsili için İstanbul'a gitmişti. *Hukuk Fakültesinde okuyordu.* Küçük abisi *yurt dışına (Almanya) gitmişti,* orada hem çalışacak hem okuyacak, sonrasında makine mühendisi olacaktı.

Okumak için çalışmak zorundaydılar. Öyle de yaptılar, çalıştıkları işyeri sahiplerinin, yani patronlarının güvenlerini ve takdirlerini kazandılar.

Üniversite eğitimleri de başarıyla bitmişti, çalıştıkları işyerlerinin sahipleri her ikisine de, *buradaki işlerinize devam edin, ileride çok önemli mevkiilere geleceksiniz, bu fırsatları iyi değerlendirin,* teklifinde bulundular.

Gurbette kalırlarsa çok iyi imkân-lara sahip olacaklarına kendileri de inanıyorlardı. Çok düşündüler, çok zor karar verdiler.

Biri kasabaya geri döndü. Yakınlarıdaki *EKİ Armutçuk* müessesesinde çalışmaya başladı.

Diğeri, dönmeyip kasaba dışındayla çalışmayı tercih etti. Ülkenin çok önemli özel sektör firmalarının en üst makamlarına kadar yükseldi. Çalıştığı işyerlerinden birisi, o günün koşullarında, ülkede yalnızca üç tane olan kibrit fabrikalarından Bursa Orhangazi'deki *Kav Kibrit Fabrikalarının Genel Müdürlüğü*ydü.

70'li yıllarla birlikte, ülkede 60 yıllık sonrasının tam tersi bir siyasal hava esmeye başlamıştı.

Kasabaya dönenin, belki de kasaba dışında çalışıyor olmasından sebep,

kendisini kasaba kıyılarına gelen ve birçok arkadaşının tutsak edildiği *Be-yaz Gemi*'den uzak tutmuştu ama çalıştığı *EKİ müessesesinin en ücra yerlerinde, oradan oraya sürgün edilmekten kurtaramamıştı.*

Bir müddet sonra *EKİ'deki işini bırakıp kasabanın fabrikasında işe girdi.*

Söylemiştik, yıllar çok hızlı geçiyordu.

Çocukluk yaşlarından bu yana kesintisiz çalışmışlar, bunun sonucunda erken yaşta emekliliğe hak kazanmışlardı.

Arkadaşı ve onun Almanya'daki küçük abisi de *gurbette bu kadar çalışma yeter,* deyip kasabalarına geri dönmüştü.

Birikimlerini ve tecrübelerini değerlendirmek için *Alaplı Kılçak köyü yokuşunda* bir binanın alt katında atölye açtılar. *Kesinlikle çok büyük paralar kazanmak, zengin olmak niyetinde değillerdi.*

Kasabada kendileri gibi onlarca atölye, kasabanın fabrikasına yedek parça üretimi yapıyordu.

Yaşamının büyük bölümünü Almanya'da geçiren küçük abi, *Alman insanının iş disiplinine, yaşam kültürüne bürünmüştü.* Fikirlerinden ve prensibinden asla taviz vermezdi. Bu karakteri, çoğu zaman iş ortağı olan kardeşi ile şiddetli görüş ayrılıklarına neden oluyordu.

Burası Almanya değildi.

Çok iddialı, çok disiplinli, tavizsiz yaşam tarzı, yakınları tarafından kendisine *Alman* lakabının takılmasına sebep olmuştu.

Onun lügatinde *imkânsız, yapılamaz* gibi kelimelere yer yoktu. Yaşamını, âdeta kasabalının çok sevdiği *icat çıkarmak* deyimini ile mücadelede adamıştı.

Kasabadaki inşaatlarda işçiler beton dökmek için *tezkerelerle* kum, çakıl, çimento taşıırken, kasabada *hazır beton* adının telaffuz edilmesine daha uzun yıllar varken onlar o küçücük atölyelerinde, kasabanın fabrikası için koca koca kamyonların üzerine *hazır beton mikserleri* yapıyorlardı.

Alman, yapılamaz denileni yapmaktan büyük haz duyuyordu.

Manevi haz için yaşıyor gibiydi.

Ortadan bir müddet kaybolduğunda, *yine yeni bir icat peşindedir*, konuşmaları yapıldı.

Eğlenmek için tavla oynarken bile prensiplerinden hiç taviz vermez, oyunu bile çok ciddiye alırdı.

Fabrikadan emekli olan arkadaşı da hiç alışık olmadığı, hiçbir zaman da alışamayacağı *Devrek yol ayrımı* civarında aile ortaklığında bir işyeri açmıştı. Kasabanın yerlisi, geniş bir arkadaş çevresinin olması, dükkânını *mecburi uğrak yeri* haline getirmişti.

Alman, bir gün cebinde *Gripin* büyüklüğünde bir sürü drajeyle gelmişti, *elinizi bununla yıkayın bakalım*, dedi. Draje, avuçtaki suyla birleşince sabun gibi köpürüyor, kiri pası temizliyordu.

Hap büyüklüğünde *sabun* imalatı yapan bir makine yapmıştı. Dükkâna gelenlere ellerini yıkıyor drajenin işlevi karşısında yani *yeni icadıyla* insanları şaşırtıyordu.

Kışla mahallesinde tanıdığı bir toruna atölyesine gitti. Çok iyi tanıdığı *kasabanın yerlisi Adnan Ustaya* bir draje verdi. Karışımını ve imalatını kimse-nin bilmediğine inandığı yeni icadının beğenileceğinden emindi. Merakla ustanın tepkisini bekledi.

Adnan Usta yeni icat sabunla yıkadığı ellerini kurularken, *sen bu işten zarar edersin, bunun arapsabununu fazla kaçırmışsın*, dedi.

Draje sabun, toz haline getirilmiş ağaç talaşlarının, arapsabunu ile karıştırılıp birkaç aşamadan sonra makineden hap görünümüne dönüşmüş tabletler şeklinde elde ediliyordu. Ustabaşının bu şok sözlerinden sonra, *Alman'ın* gündemine bu konu bir daha gelmedi.

Çok geçmemişti, fabrikanın ilgili birimlerinde büyük şaşkınlık yaşıyordu. Kimileri, *yok canım, mümkün değil, yapamazlar*, derken bazıları olaya temkinli yaklaşıp, *yapılışını gidip gözlerimizle bir görelim, gerçekten o atölyede mi yapıyorlar bakalım*, diyordu.

Fabrika, o tarihlerde bir aracı firma tarafından ithal edilerek kendilerine satılan, önemli bir malzemenin *expansion joint* yani genleşme derzlerinin, kardeşlerin Kılçak yokuşundaki atölyelerinde imal edildiği söylentileriyle çalkalanıyordu.

Malzeme oldukça stratejik, hatalı bir imalata tahammülü olmayan

önemli bir parçaydı. Çok yüksek ısının geçtiği buhar kanallarında kullanılıyordu. Paslanmaz çelikten imal edilen, daralan, büzülen, esneyip genişleyen, bildiğimiz soba dirseği görünümünde **ülkede imalatı yapılamayan, önemli özellikleri olan** bir parçaydı.

Ülkede imal edilemiyor, ithal ediliyordu, **Alaplı'nın Kılçak yokuşunda bir binanın altında** yapılabilesinin akla mantığa uyar tarafı yoktu.

İmal edilen parça, fabrikada denendi test edildi. Olacak şey değildi, ithalatı yapılan malzemenin aynıısı kasabanın çocukları tarafından imal edilmişti.

Fabrikanın kuşları, anında ithalatçı firmaya kara haberi ulaştırdılar.

İthalatçı firma şoka girmişti, şaşkıncı. Bu pazarın elinden gitmesi kabul edilebilir bir şey değildi. **Ne yaptı etti, fabrikanın kuşlarıyla işbirliği yaparak makinenin projesini çaldı. Sermayesinin de gücüyle hemen seri üretime geçti.**

Alman, manevi tatmine ulaşmıştı. Yapılamaz denileni yapmıştı. Onun için gerisi önemli değildi.

Onların kuşağı, 60 ihtilali sonrasında ülkenin umudu olmuştu, 70'li yıllarda siyasal havanın değişmesi ile hedef haline gelmişti.

80 ihtilali sonrasında ise ülkede bambaşka bir siyasal hava oluşmuştu, yeni siyasal partiler kurulmuş, iktidar yarışı başlamıştı.

İki kadim arkadaşın birine **kasabanın belediye başkan** adaylığı, diğeri-ne karşı partiden **ilçe yönetim kurulu**

üyeliği teklif edildi (**İleride bu partinin ilçe başkanı da olacaktı**).

Pek hevesli değillerdi, kasaba politikaları onlara göre değildi. Israrlar sonucunu iki ayrı partide görev alıp sözüm ona siyasal rakip olmuşlardı.

Kasaba siyasetinin alışık olmadığı şeylerden söz etmişlerdi, başkan adayı, **belediyenin giriş kapısına, kasabanın imar planlarını asacağı, belediyenin kasabalıdan gizli saklı bir işi** olamaz demişti.

Diğeri, **belediye meclisine aday olanların hepsi önseçime girecek, meclis listesi parti içi atamalarla oluşturulmaz**, demişti.

Kasaba siyasetinin alışık olmadığı, ezber bozan şeyler söylemişlerdi.

Ortanca abisi (Alman), **o illet hastalığı** yakalandığında bilgi birikimini, tecrübelerini paylaşacağı en verimli dönemindeydi. Evine tedavisine gelen doktorlara başucundaki yabancı dilde yayımlanmış tıp kitaplarından ve önemli uzmanların makalelerinden örnekler vererek **hastalığın vücudun hücre yenilemesi yapamadığından kaynaklandığını, bunun tedavisinde hangi yöntemlerin uygulanması gerektiğini**, anlatmıştı.

Anası da abileri de artık hayatta yoktu.

Vakit akşama geliyordu. Arkadaşına, **"Hadi kalk, Musa'nın orda iki kadeh bir şey içelim sonra eve gideriz"** demişti ki

Halen fabrikada, üst düzey önemli bir görevde çalışan, eski bir arkadaşları kapıdan girdi. İş çıkışı evine giderken dükkâna uğrar sohbet ederlerdi.

Heyecanlıydı, önemli bir toplantıdan çıktıklarından, *fabrika yönetiminin kapasite artırımı için önemli kararlar aldığından* söz etmeye başladı, iki arkadaşın da heyecanını paylaşacaklarından emindi.

Onlar ise aynı anda başka şeyler düşünüyorlardı.

Tüm kasabanın çocukları gibi onlar da At Kapısının önündeki Dökülü'de denizle tanışmışlardı.

Hep tartışıyorlardı, Dondurmacı Hayrettin'in mi, yoksa Dayı Pastanesinin mi sırası daha güzeldi?

Tekel Birası, votka derken rakıyla tanışmaları nedense uzun bir zaman almıştı.

Onlara göre en iyi beyaz peynirli yuvarlak pideyi, Güfte Paşanın karışındaki Hacı Baba (Hacı İsmail) yapardı.

Fabrikada çalışan müdür arkadaşlarının heyecanı anlattıkça daha da artmıştı, toplantıda alınan kararlar uygulanmaya başlandığında *yeni işçi alımlarının olacağını, kasabanın daha da büyüyeceğini* söylüyordu.

Ortak bir sandal yaptırmışlar, adını "Zübüüük" koymuşlardı. Mendireğin ucunda, Baba Burnunda, ırmak ağzında Zübüüük'le ne balıklar tutmuşlardı. Bir keresinde deli oğlan "Küçük Çakal" sandalı alıp tek başına yüzmeye gitmişti de sandalda uyuyakalmış, sandal kıyıdan oldukça açılmış, çok merak etmişlerdi.

Zübüüük ile Uzunkuma, Merve altına gidip gelirken ne maceralar yaşamışlardı, hele dönüşte poyraz denizlerine denk geldiklerinde ne çok deniz yerlerdi, herkes iliklerine kadar ıslanırdı.

Müdür arkadaşları anlattıkça anlatıyordu, fabrikanın kasaba için bir nimet olduğunu, yakında ilçe olmaktan çıkıp şehir bile olabileceğini söylüyordu.

Kendince haklıydı, hem de çok haklıydı.

Yan komşu fabrikadan emekli oto motor tamircisi Ahmet Usta kepenkleri kapatıyordu.

Atölye sahibi çocukluk arkadaşı, oturduğu koltukta biraz doğruldu, fabrikadaki gelişmeleri artan bir heyecanla anlatan müdür arkadaşlarına döndü,

Ya, müdür, siz şu fabrikanızı buradan alıp gitsenize, dedi.

Alın gidin başka yere kurun, ne yaparsanız orada yapın, bizim kasabamızı rahat bırakın ya, dedi.

Durmadı devam etti. *Yahu, fabrika yokken biz bu kasabada gayet rahat keyfimizce yaşıyorduk, ne zaman ki bu fabrika peşinden de siz geldiniz... Ya, biz yaşamak için çalışmak zorunda kaldık, alın fabrikanızı nereye giderse-niz gidin, dedi.*

Bir sessizlik oldu. Müdür hiç cevap vermedi. Zaten pek bir şey de anlamamıştı.

Kasabada (geçici bir süre de olsa) yalnızca iş için yaşayanlar, bunu nasıl anlayabilirdi ki?

Onlar kocaman bir sanayi şehrine değil de

Kasabalarına sevdalıydılar.

Sapanca

BAĞLANTILAR I

OKAN SÜHA YILDIRIM

Konut sessiz. Kim unuttu dersiniz en çok, en çok hatırlanan derim ben de.

Korkular yersiz. Bağlantılar belirsiz korkular ile korkulan şeyler arasında.

İnsan, paslı bir zincir kadar kırılabilir kırılırsa. Herkesin yaptıkları yansır kendi aynasına.

Ne çok orman; dal uzun yaprak kısa. Varsın kuşlar, konsun kalsın, kalsın konsun, umursama.

Herkesin kendi tortusu kalır kendi fincanında. Deltasında kendi kumu toplanır.

Ey ayaklarım nasır bağla! Koş koşabildiğin kadar. Etraf ıssız.

Nereye kadar sevebiliriz kinsiz ? Ey yürek! Coş koşabildiğin kadar.

BAĞLANTILAR II

Konut sessiz. Kim unuttu dersiniz en çok, en çok hatırlanan derim ben de.

Korkular yersiz. Bağlantılar belirsiz korkular ile korkulan şeyler arasında.

İnsan, paslı bir zincir kadar kırılabilir kırılırsa. Herkesin yaptıkları yansır kendi aynasına.

Ne çok orman; dal uzun yaprak kısa. Varsın kuşlar, konsun kalsın, kalsın konsun, umursama.

Herkesin kendi tortusu kalır kendi fincanında. Deltasında kendi kumu toplanır.

Ey ayaklarım nasır bağla! Koş koşabildiğin kadar. Etraf ıssız.

Nereye kadar sevebiliriz kinsiz ? Ey yürek! Coş koşabildiğin kadar.

BAĞLANTILAR III

Konut sessiz. Kim unuttu dersiniz en çok, en çok hatırlanan derim ben de.

Korkular yersiz. Bağlantılar belirsiz korkular ile korkulan şeyler arasında.

İnsan, paslı bir zincir kadar kırılabilir kırılırsa. Herkesin yaptıkları yansır kendi aynasına.

Ne çok orman; dal uzun yaprak kısa. Varsın kuşlar, konsun kalksın, kalksın konsun, umursama.

Herkesin kendi tortusu kalır kendi fincanında. Deltasında kendi kumu toplanır.

Ey ayaklarım nasır bağla! Koş koşabildiğin kadar. Etraf ıssız.

Nereye kadar sevebiliriz kinsiz ? Ey yürek! Coş coşabildiğin kadar.

YAŞARKEN ANLAŞILMAYANLARIN ÇIĞLIĞI

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

Düşünce suçundan yargılananlara karşı içinde hissettiğim suçluluk duygusundan kıvranıyorum. Uyuyamıyorum. Ne okuyabildiğim ne de yazabildiğim bir günde, kredi kartları dışında sahici bir mektup almak beni sevindiriyor. Mektup Jonh Singer'den geliyor. J. Singer, beş aydır okuyup üzerinde düşündüğüm "Yalnız Bir Avcıdır Yürek" eserinin kahramanıdır. O heyecanla okuyorum mektubu.

Sevgili Bedriye,

Beş aydır sen benim ben de senin dünyanı anlamaya çalışıyoruz. Bir insanın dünyasını algılamanın ne kadar zor olduğunu bir kez daha anımsıyorum. Beni anlamak adına verdiği emek benim için kutsal. Hislerim sözcükler gibi senin de içini kanatıyor. Bu yüzden mektup yazıyorum ya sana. Her insanın sözcüklerle ifade edemediği duyguları vardır. Ben de sana sözcüklere sığmayan duygularımdan söz etmek istiyorum.

İnsan doğası karmaşıktır. Sen benim çıkmazıma yakın olmak istedikçe aslında ben de senin çıkmazına yakın oluyorum. Yaşarken kendin gibi, yazdıklarının da anlaşılmasını bekliyorsun. İnan bana ölümler anlaşılma-
lıklarıyla gömülüyorlar. 'Yaşarken Anlaşılmayanların Mezarlığı' diye bir mezarlık adı duydun mu sen? Mezarları bile olmayan anlaşılmalardan biri

de sensin. Anlaşılmazları öldüğünde yakılıyorlar ki dünyada dikili bir mezar taşları bile olmasın. Yunan dostumda olduğu gibi, seninle de ruhani bir bağla dostluk kurduk. Gerçek bir ilişkinin sancılarını çekiyoruz birlikte. Acıyan, kanayan ve iflah olmayan yalnızlığımın diliyle konuşuyorum şu an seninle. Bir dostun bir başka dosta içini dökmesi olarak algıla mektubumu. Doğar doğmaz sözcüklerin kundağına sarılanların ruhları seninki gibi kırılan ve naif oluyor. Yalnızlık da böyle ruhlarda kozasını ipek böceği gibi sabırla örüyor. Biliyorsun duygularımla konuştuğum tek dostumdu Yunan Spiros Antonopoulos. İkimiz de sağirdik, duygusuz değil. Duygusuz insanların dünyasında sağır olmak, doğmadan yaşlanmış bir çocuğa benziyor. Bizi de duyarsızlar ordusuna katmayı çok istedi hayat ama başaramadı. Hayata boyun eğmemenin bedeliydi kanayan hislerimiz ve tertemiz sözcüklerimiz. Bu yüzden ölen bedenimdi, yalnızlığım değil. Yalnızlığımı yaşatan nedenler ortadan kalkmadıkça yalnızlığım ölmez diye düşünüyorum. Sözcüklerin mezarına sürekli yağmur yağdığı için toprak kokuyor mezarımız. Okokunun bana anlattıklarını sana da anlatmak istiyorum. Bildiğin gibi dostumla birlikteyken hayattan yana bir şikâyetim yoktu. Hayatın bizim mutluluğumuzdan rahatsız olduğunu, dostumu bana rağmen deliler koğuşuna yatırdıkların-

da algıladım. Dostum hastaneye ben de pansiyona yerleştim. Pansiyonda en çok ilgimi çeken insanların başında genç kız, zenci doktor, lokantacı ile asi bir işçi oldu. Onların her biri hayata açtığım pencereye konan serçelerimdi. Yeni yeni insanlar tanımak hayata dair kaygılarını çoğaltıyor insanın. Tanıdığın insanların eskimeyen dertlerini de dert ediniyorsun kendine zamanla. Eserde okuduğun her satır, çevresindeki insanların parçalanmış ruhlarını davranışlarıyla kaynak etmeye çalışan duygu kuyumcusunun kendisiyle yaptığı sohbetlerdi. Sen, kendimle yaptığın sohbetlerime ortak oldun. Sevginin, hüznün, acının ille de merhametin birebir karşılığını bulduğu yüreğimi seviyorsun. Karamsarlığımın yarışan hayat sevincime de yabancı değilsin. İnsan sevgisi ile özveri gönül gözünü açıyor insanın. Gönül gözü açık olanların insanı anlamak için zamanı oluyor. Bedenim 'insanlık' ağacıydı. Gövdeme yaralı insanlar sırtını yasladı. Yunan dostum gibi, pansiyonda tanıdıklarım da öyle insanlardandı. Yunan dostumun farkı, benim de onun dostluğuna sırtımı yaslamış olmam ve yalnızlığımı dizlerinde ninni söyleyerek uyutmamdı. Dostumla birlikteyken yalnızlığım beni değil, ben yalnızlığımı öğütüyordum dostluğun değirmeninde. Onun bakımını üstlendim. Hastaneye ziyaretine gittim. Ona acılarını unutturacak hediyeler aldım. Ama onun bende yokluğuyla bıraktığı boşluğu içimde duramadım. Hani sen dersin ya, "Kimse kimsenin bıraktığı boşluğu doldurmaz, sadece o boşluğun oyuncağı olur tanıdığın her yeni insan." İnsanın duyarsızlığına, ille de her koşulda almaya kendini koşullandırmasına... kızgındım. Yalnızlıklarını kızgınlıklarını... bana kusanlar benim, içlerinde hissettiğim yalnızlığı algılayamadı. Yalnızlık senin sözleri-

ni yazıp bestelediğin bir türküdür ve senin dışında da hiç kimse o türküyü yorumlayamaz. Toprak bile o sesi duymuyor çoğu kez. Hayattan elimi çektiğim anda dostumun insandan/benden umudunu kesmeden hayata gözlerini yummuş olmasını diledim. İntiharımın altında yatan suçluluk duygumu da böyle özetleyebilirim sana.

İnsanın kendine biçtiği rol ile içine girmeye çalıştığı kalıp üzerinde nice-dır düşünüyorsun. Düşüncelerin pansiyondaki insanların kişiliği üzerinde yoğunlaşıyor. Onların kişilik analizini yaparken benim yardımına ihtiyacın var. Kişilik analizlerine Mick'le başlayalım öyle ise. Mick'i sen de benim kadar seviyorsun. Onun içtenliğinde tüm insanlığın kirlerinden arındığını düşünüyorum. Oğlan gibi giyiniyor ki kız olduğu anlaşılmasın, o da erkekler gibi faşistlerle dövüşsün. Sistemin ideoloji uğruna mücadele etme hakkını erkeklere verdiğini o yaşta algılayacak değin zeki. Duygulu/duyarlı, bana katarsa müzisyen olacak kadar da müzik tutkusuna sahip. O da koşullarının akvaryumunda boğulmadan yüzme-ye çalışan bir balık. Kendisine aldığım radyodan dolayı odama geliyor. Zaten çok geçmeden o da çocuk yaşta büyüyenler ordusuna katıldı. İşe başladı. Kadın olma özentisine de çabuk teslim oldu. O süslü küpeleri, bilezikleri ile bacak bacak üstüne atması kadınlığa özenmesinin kanıtı. Hayatın onu kendi kurallarına indirgediğinin imzasıdır davranışları. Hayatın, ruhuna ve düşüncelerine attığı o imzanın ancak ve ancak mezarında silineceğini bilmiyor Mick.

New York Cafe'nin sahibi Biff'e gelince onun farkı, etrafındaki insanları gözlemlemeyi seviyor olması. Göz-

lemlediği insanların kişiliklerine dair haklı saptamalarda bulunuyor ve onların kaçıklıklarını seviyor. O kaçıklığının arkasına sığınan dramı görüyor ve gördüğü dramı kaçıklar kadar sahipleniyor. Biff'in özgür ruhu hayatın gerçeklerine ram olmuş. Bu yüzden topluma rağmen ruhlarını satmayanlara karşı içten içe bir yakınlık duyuyor. Karısı onun yalnızlıktan kanayan ruhunu algılamaktan çok uzak. Bu, yalnızlığın en karanlık yüzüdür. Dostumla paylaştığımız dostluğun derinliği, yüzeysel paylaşımlarının dökümü yapıldığında anlaşılacaktır. Biff de kendi yalnızlığını yaralı insanlara yakınlık göstererek dindirmeye çalışıyor. O, etrafındaki insanların hayatlarını gözlemleyerek dünyanın adiliklerini ve acımasızlıklarını yorumlamaya çalışıyor. Onu insan yapan da bu yönü. Bu yönü onun duyarlılığının teminatı. İzin verirsen burada senin çıkmazına da değinmek istiyorum. Sen, sistemin yaraladığı aynı görüşten insanların bir araya geldiklerinde birbirlerinin yaralarını saracaklarını düşünüyorsun. Yanılıyorsun. İnsan, doğası gereği sadece kendi yarasını sarmaya odaklanıyor. Savaşta ölmek için verilen mücadeleye benziyor bu. Yaşama arzusu- dur insanı ayakta tutan. Ve yaşanacak olana duyulan özlemdir insana hayatı kutsal kılan.

Benim içimi acıtan insanlardan birisi de zenci doktordur. Ona adı ile değil de teninin rengi ile hitap ettiğim için beni bağışla. Sistemin sömürü yelpazesi çok geniş. Derisinin renginden dolayı sömürdüğü yetmiyormuş gibi, bir de insanlık dışı işkencelere tabi tutuyor bu insanları. İdeali için durup dinlenmeden çalışmanın nasıl bir özveri gerektirdiğini zenci doktordan öğrenmeni istiyorum. Eşi, çocuklarıyla

birlikte onu terk ediyor. Eşi öldükten sonra da çocukları babasına geri dönüyor. Tüm bu ailevi sorunlar onda yılgınlık yaratmıyor. Materyalist düşünmenin bedelini, doktor örneğinde olduğu gibi, aileler ödüyor. Bu kural yazık ki değişmiyor, değişmeyecek gibi de görünüyor. Doktorun, yoksulluğun ilğini kemirerek doktor olması onu yoksulluk konusunda daha da duyarlı yapmış ve yaşadığı umarsızlıklardan aldığı güçle hastalığına rağmen elinde çantası evler arasında mekik dokuyor. Yoksulluk iki tür insan modeli yaratıyor. Birinci modele tabi olanlar yoksulluğun bilgeliğinden nasibini alanlardır. İkinci modele tabi olanlar ise yoksulluktan kurtulmak için her yol mübah diyenlerdir. Doktorsa birinci modele tabidir. Bu yüzden "insanlığı" onuruyla yoksulluktan kurtarmak için hayatını ortaya koyuyor ve bu uğurda ödeyeceği bedelleri de armağan olarak algılıyor. Onun, kendi ırkının acılarına ve umarsızlığına bu kadar yakın olması da, yoksulluğun esir aldığı ırkını yoksulluktan... bilinçli örgütlenmenin kurtaracağına inanması da, kadınlara fazla çocuk dünyaya getirmemeleri için cebinden aldığı doğum kontrol haplarını dağıtması da tesadüf değil. Verem hastası doktorun zenci olduğu için hiçbir hastanede tedavi olmasına izin vermeyen sistem, doktorun yakalanıp hapse giren oğlunu insanlık dışı işkenceden geçirerek sakat bırakıyor.

Blount'un kişiliği beni yoruyor. Hayatın bir insanı nereden nereye sürüklediğinin kanıtı olarak algıla kasabanın ayyaş olduğu için dışladığı Blount'u. İnanan bir insanın yaşadıklarına koşut olarak ateist oluşuna tanıklık et. İstirabın ve acının insan ruhunda yarattığı hasarları gözlemler. Önce okumayı öğreniyor Jake. Okumanın kaçır-

nılmaz sonucu olarak da gördüklerini sorguluyor. Sorguladıkları, zamanla ruhunda uyanışının fitilini ateşliyor. Vaaz vermek için gezdiği ülkelerde dünyanın yalan, adaletsizlik, acımasızlık ve eşitsizlik üzerine kurulduğunu, çocukların açlıktan öldüğünü görüyor. Kadınların insanlık dışı koşullarda, haftada altmış saat karşılığı çalıştıkları ücret, onu sistemin acımasızlığıyla yüzleştiriyor. O da acımasızlıktan, kötülükten ve eşitsizlikten insanlığı kurtarmanın kapitalizmi ortadan kaldırmakla mümkün olacağına inanıyor. Bununla birlikte gerçek özgürlüğün içinde barındırdığı adalet duygusuyla tanışıyor. Bu bilinçle kilisenin, çıkarları için İsa'yı İsa gerçeğinden uzaklaştırdığını algılıyor. Yani çıkarın olduğu yerde kutsallığın / kutsal değerlerin barınamayacağını yaşadıklarından öğreniyor. Görmek ve yaşamak en etkili öğrenme biçimidir. O da bilinçlendikçe içindeki isyan duyguları kabarıyor. İsyancılarıyla açlığın ordusuna yazdığı mektubunun cevabını bekliyor. Onun isyanı önce kendine sonra sisteme yönelmeme mücadelesidir. Ve doğru bir mücadeledir. Sana dayatılan yaşamı kanıksamaya başladığın an ne kendin ne de topluma ait bir insan olursun. Cıvataları her an başkaları tarafından değiştirilen bir makineden farkın olmaz. Kendine olan özgüvenini yitirdiği anlarda Karl Marks, kulağına şunları fısıldıyor sık sık: "İhtiyaçta adaletsizlik bizi bir araya getirmeli, ayırmamalı. Bu dünya üzerinde değeri olan her şeyi emeğimizle yapan bizleriz, unutmayalım." (s.216). İşte Jake'in acılarının büyüttüğü isyanları, bir insanın 'insan' olarak içinde yaşadığı sistemde kendisini gerçekleştirmesinin imkânsızlığını anımsatmalı sana. Bu bakış açımı karamsarlık olarak değil de gerçekçilik olarak algılasan sevinirim.

Senin geçen gün benimle ilintili bir saptamanı anımsadım birden: "Singer sessiz bir direnişçi. İdeoloji üstü bir gerçekçilik ve samimiyete sahip. Bir beyaz olarak dinin / dilin / ırkın ve mezhebin üstüne çıkması onun içinde yaşadığı çağ tarafından anlaşılmasını imkânsızlaştırıyor. Ruhları duyarlılık ve sevgiyle donatılmış Singer gibi insanlar için hayat anlaşılmalığın / dışlanmışlığın / incinmişliğinin teminatıdır. Dünyaları küçük olanların dünyasında yaşamının ve insan olarak kalmanın bedeliydi Singer'in intiharı. Onun bedeninin bana anlattıklarını bir kalıt olarak taşıyacağım yaşadığım sürece. Ve onun gibi ben de insanlığımızdan bizi uzaklaştıran utancın yüzüne gülmeden bu dünyadaki serüvenimi tamamlamak istiyorum. Sevgili Singer, seni yaralı sözcüklerinde değil de yaşarken yüzüne gülmediğin utançlarda arıyorum/arayacağım."

Sevgili Bedriye, işkencenin, savaşların, gelir adaletsizliğinin karşısında, düşünce özgürlüğünün yanında olmayı sürdür. Kötülüğe kötülükle, yalana yalanla karşılık vermemeye inatla devam et. Aydınlığa, özgürlüğe, güzelliğe... inan. İnandıklarımızdır yalnız bir avcı olan yüreğimize silah sıkan. İnandıklarımızdır kendimizle başladığımız hayatı yine kendimizle sürdürmemiz için bize güç veren. İnandıklarımızdır yüreğimizi güzelliklerin yalnız avcısı yapan. Sevgilerimle.

John Singer

Sağır Duyguların Kuyumcusu

* Carson McCullers. *Yalnız Bir Avıcıdır Yürek*. İş Bankası Yayınları. Çeviri: Mehmet H. Doğan. 408s.

EDEBİYAT YAPMA TİYATROYU BIRAK

UMUT ÖZKAN

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu hükümeti eleştirirken, “Tiyatro oynamaya kalkmasınlar” dedi. Tiyatrocu Fırat Tanış da şu açıklamayı yaptı: Ahlaksızlığı tiyatro sanatıyla tanımlamayalım... Başkan İmamoğlu, Tanış’ı haklı bulmuştu. “Daha dikkatli olalım, tiyatro sözcüğünü yaşam içinde kötü örneklemelerde, benzetmelerde ya da betimlemelerde kullanmayalım” anlamına gelecek bir açıklama yaptı. Belediye Başkanı İmamoğlu, toplumda uzun süredir konuşulan bir tartışmaya son noktayı koymuş oldu. Yaşam içinde çok yerde duyuyoruz. Bakkalda, manavda, otobüste ya da bir tartışma sırasında: Edebiyat yapma kardeşim! Sokakta, “Edebiyat yapmayın kardeşim! Ne yapacaksanız yapın.” sözü kulağımızda çınlıyor...

TDK sözlükte şöyle yazar: Edebiyat (yazın); olay, düşünce ve hayallerin estetik bakımından ifade edilip aktarılmasıdır. “Edebiyat yapma” ifadesi ise gereksiz sözcükler ile süslü konuşmak olarak tanımlanır. Edebiyat yapmak sözü yazınımıza bir hakarettir. Boş konuşmaktan bir olayı yalan, yanlış ifade etmek gibi birçok anlamı içine alır. Edebiyat yapmak deyimi ile şiirden öyküye, masaldan fıkraya, denemeden türküye kadar birçok eser yok sayılıyor. Yaşamın adı olan edebiyat kavramını küçültmek için kullanılıyor. Hulki Aktunç’un büyük çalışması *Argo Sözlüğü*’nde bile bu ifade kullanılıyor.

Bazı insanlar edebiyatı, geçmişten bugüne “boş söz” olarak algılayabilir. Entelektüel olarak gördüğümüz insanlar bile konuşurken, “Bırak edebiyat yapmayı!” diyerek söze başlıyor. Bu deyimle yaşamın gerçek adı olan şiiri ve şairleri görmezden geliyoruz. Çocukların hayal dünyalarının kahramanı masalları; derleyenleri, yazarları, yaranları yok sayıyoruz. Daha birçoklarını... Çünkü edebiyat canlıdır, hareketlidir. Bazı türleri kuşak aktarımı ile de yaşar. Klasik müzik sevgisini, “Bayburt Bayburt olalı böyle zulüm görmedi.” diyerek nasıl yok ettiyse, “Edebiyat yapma kardeşim!” sözü de kültür hayatımızda o kadar etkili oldu. Aslında bu “Edebiyat yapma!”, “Boş konuşma.” sözünü içine alıyor. Gevezelik, süslü söz anlamında kullanılıyor. Mecaz anlam içeriyor. Nâzım Hikmet’in *Ceviz Ağacı* şiirini okuyan insanı “Edebiyat yapma kardeşim!” diyerek eleştirdiğimizi düşünün ya da Sait Faik’in *Son Kuşlar* hikâyesini “Edebiyat yapma!” sözüyle kestiğimizi ya da halk türkülerimizi “Edebiyat yapıyor.” diyerek eleştirdiğimizi... Bu, görgüsüzlük ve cahilliktir. Çünkü onlar gerçek bir hayatı aktarır bizlere.

Her edebiyat eseri yaşamın öznesidir. “Tek başınıza bir adada kalsanız yanınıza öncelikle alacağınız şey nedir?” diye karşılaştığımız klasik bir soru vardır.

Herkes bir edebiyat eserinin ismini vererek bu soruyu cevaplar. Edebiyat, hayatı rengârenk yapan, bizleri değiştiren, dönüştüren, yaşama kazandıran bir olgudur. Yazını gereksiz olarak gören toplumlar olmuştur. Onların demokrasilerinde sorun vardır. Edebiyat eserinde her kahraman ders alınacak yol göstericidir. Her olay bir kılavuzdur. Şiirdeki ana duygu vicdanımızdır. Hikâyedeki karakter yaşamımızın anlamıdır. “Olursa iyi olur, olmazsa bir şey olmaz.” Boş vermişliği yoktur. Edebiyatın olmadığı bir yaşam çöldür. Edebiyat, demokrasilerde yeşerir, ürün verir. Onunla kardeşdir. Ülkelerin tarihine bakın, edebiyat ne kavgalardan yüz akı ile çıkmıştır. Hitler’in Almanyasına bakın; aynı dönem içinde yaşayan Adolf Hitler de Almanya’yı çok seviyordu, edebiyatçı Bertolt Brecht de... Almanya’yı yakan, yıkan, yerle bir eden anlayış yerine Brecht’in edebiyatçı anlayışı sevgiyi, barışı, dostluğu yeniden inşa etti. Şiirler yazdı, öyküleriyle tiyatro oyunları oluşturdu. Herkes onlarla vicdanı ve empatiyi öğrendi. Hitler o sırada bu edebiyatı zehirli bir sarmaşığa benzetiyordu. “Edebiyat yapmayın kardeşim!” diyor muydu, bilmiyorum.

Şiir, öykü, roman... Tüm zamanları içine alan geniş bir zaman yelpazesidir. Edebiyat zamanı içinde boş zaman yoktur. Edebiyat, üretim demektir, emek ve alın teri ile anılır. Her eser imikten süzülürcesine ilmik ilmik dokunur. Yazın, yaşayan dinamik bir kavramdır. Her söz, her cümle, her kahraman ölümsüzdür. Abıhayat içmiştir. Yüzyılları bir çırpıda önünüze getiren en etkili araçtır. Dünya görüşünüzü, hayatınızı şekillendiren bir büyük ustadır. İnsanlığınızı gün yüzüne çıkaran bir bilgedir.

Bir de “Tiyatro yapma kardeşim!” ya da “Bu bir tiyatrodur.” lafını çok duyarız. Gerçek olmayan işler için kullanılır. Tiyatro sözcüğünü yaşam gerçekliğinden alıp yalanla buluşturmak tek amaçtır. Toplumda alengirli olarak kabul edilen organize işleri anlatmak için kullanılır? Bu benzetme ile tiyatronun gerçeklik aynasını yok ettiğimizin farkında bile değiliz. Sanatçıların bin bir zahmetle ortaya koyduğu, sahnelediği oyunlardaki gerçekleri yok ediyorlar. “Konuları, anlattıkları, oyun karakterlerini yalan üzerine kurarlar bu tiyatrocular” diyorlar. Tıpkı “Edebiyat yapma kardeşim!” gibi. Bilincimiz ve kültürümüz bu sözcükleri şimdiye kadar kelime dağarcığımızdan çıkarmalıydı.

Birçok edebiyatçı var ki oyunları tiyatronun temel taşıdır. Edebiyat ve tiyatro birbirini tamamlar. Birbirini aydınlatır. Emek ve alın teri hemen göze çarpar. Sokakta ya da yazılı ve görsel medyada bu sözlerle edebiyatımızı “boş zaman”, bir işe yaramayan kavramının anlamsal karşılığı olarak gösteriyorlar. Toplumlar edebiyatıyla, tiyatrosuyla tanınır ve sevilir. Toplumda “yalan” diye bir sözcük var, sözlükte gerçek anlamı yazıyor. Dilimizde anlam karşılığı da var. Nedense dilbilimcilerimiz, bu konuda bir çalışma yapmaz. Hem edebiyata hem de tiyatroya bu kötülük yapılmaya devam ediliyor. Sivil toplum kuruluşlarının da bu duruma bir tepkisi yok.

Gelin tiyatromuzu ve edebiyatımızı bu ifadelerden kurtaralım. Şimdi, hemen, vakit geçirmeden, hadi!

BAŞIM DÖNÜYOR

NEDİME KÖŞGEROĞLU

Uyumak için hazırlanırken dışarda deli fişek rüzgârın sesini duyuyor. Oldum olası çok sever rüzgârın sesini. Yağmuru o kadar değil de rüzgârın sesinde başka bir tını var sanki ruhuna iyi gelen. Yaşanmamış aşkların yenilgisi olur bazen rüzgârın sesi. Bazen yaşadığı pişmanlıkların, hayatın yüzüne oturan gamzesi. Neyse ne! Rüzgârı sevmesi için ille de bir neden araması gerekmiyor ki. Kısaca, rüzgârın ruhunu besleyen bir sesi, bir gizi var ve Şule bundan çok hoşlanıyor. İşte şimdi rüzgâr, sanki kendisiyle kavga eden biri gibi, kudurmuş bir şekilde esiyor, kendini parçalıyor. Hatta yersiz öfkesini zavallı ağaçlardan çıkarıyor. Nedense öfkeden oldum olası hiç hoşlanmadı Şule çünkü hayatı boyunca öfke kontrolü olmayan biriyle yaşamıştı... Babası da öyleydi aslında. Bu da onda tam tersi bir tepkiyle, tepkisizliğe yol açmıştı. Çünkü öfkeye sığınmaktan hoşlanmıyordu. Öfkenin altında mükemmel olma cabası var gibi gelmişti, Şule'ye, o nedenle mükemmel biri olmak istememişti. Doğallıktan yanaydı hep ama doğallığın, doğal olarak yaşamın bir parçası haline gelmesi için yılların geçmesi hatta sancılı geçmesi gerekiyordu. Tabii gençlik yılları özellikle sancılı olmak zorundaydı, nedense. Hani şu dışarda esen deli rüzgâr gibi, insanın nereye, hangi yöne gideceğini bilemediği bir dönemi oluyor ya, işte o dönemde tıpkı şu dışardaki rüzgâr benzeri kendini oradan oraya savuruyor insan.

O nedenle Şule, bu deli deli esen rüzgârdan çok hoşnuttu. Acaba kendisi de yaşanmamış yıllarıyla, aşklarıyla böyle kavga ettiği için olabilir miydi? "*Gene başa döndüm*" dedi kendi kendine. "Şu her şeye haklı bir gerekçe bulma huyundan vazgeçsen daha sevimli olacaksın aslında *Şule Hanım*" diyerek biraz şımarttı kendini. Kendini seviyordu, galiba! Neyse, kendisinden uzaklaşıp rüzgârın sesine teslim olmak istedi. Peşine takılan yağmur ise rüzgârın öfkesini daha da bir alevlendirmek niyetindeydi. Hani, yaramaz bir çocuğun yapacağı her tür hırçınlığı yapma gayreti içine girmiş gibi geldi Şule'ye. Üstelik rüzgârın öfkesi ve onun şiddetine göre de hızını ayarlıyor gibi.

Pencereyi açıyor, karanlıkta epeyce dışarıyı seyrediyor Şule. Kimbilir şu gecenin karanlığında kimler hangi acıyla boğuşuyor? Kimler ölümün soğuk yüzünden kaçıyor ya da ölümle kucaklaşmaya can atıyor? Nereden geldi şimdi bu ölüm kavramı aklına? Şaşıyor.

Ölüm kavramı, insanı nedense hastalarla dolu, devasa hastaneleri çağırıyordu. Perdeyi çekiyor. Pencereden rüzgârın sesini duyabiliyor. Pijamalarını giyiyor. Şimdi kitabını eline alıp hem rüzgârı dinleyecek hem kitap okuyacak.

Yatmadan telefonu hep kapatır normalde. Bu kez rüzgârın aşkına nasıl kapılmışsa kendini, telefonunu kapatmadan girmişti yatağa. Bunu telefonunun mesaj sesini işitene kadar fark etmemişti aslında. Çünkü kitap çok sarmıştı, bir türlü bırakıp telefona gidemedi eli. Oldum olası çok sevmişti Istrati'nin romanlarını, kendi de bir gün onun gibi roman yazmayı deneyecekti. Bu gece kitabı bitirme niyetindeydi. Telefon, sanki kendine dokunacak bir el bekler gibi titredi. Bir anda gelen bir mesajla irkildi Şule. Bu saatte kim olabilir, diye düşündü.

Birden içinin titrediğini hissetti. Bir ay öncesine gitti. Aslında bir akşam arkadaşlarına yemeğe gitmişlerdi. Keyifli bir sohbetti; insan yaşadığı yerlerden hem mesafe olarak hem de anılarından yaş olarak uzaklaştıkça geçmişine bağlılığı daha da bir artıyor sanki. Laf lafı açıyor ve sohbet uzuyordu. Herkes keyifliydi sonunda. Birden, arkadaşının ikinci evliliğini yaptığı kişinin, yani bir dönem kendisinin uzunca bir süre kalbinde taht kurmuş gençlik aşkının en yakın arkadaşı olduğu bilgisi ortaya bomba gibi düşüyor. Şule şaşkın, susuyor.

İşte o günden beridir gözü, sosyal medya ortamında zaman zaman benzer isimlere takılır olmuştu. “Aslında ciddi arayışa da girdin Şule, şimdi kendini kandırma” diyen iç sesini işitti, yine sustu; doğru söze ne denirdi ki. Şule sonunda aradığını bulmuş, hatta bir merhaba mesajı bile yazmıştı. Ve şimdi mesajına yanıt gelmişti. Aslında bir yanıt beklentisi yoktu. “Yine kendini kandırıyorsun Şule” diyen iç sesini işitti. Açıkçası o günleri düşününce, yine içinde tatlı bir meltem esmişti. Karşısındaki kişi, o zaman olması gereken yerde yani zirvedeydi. Beyaz atlı prensti ve pek çok da taliplisi vardı. Çünkü kendisinden on yaş kadar büyüktü. Bu nedenle onun dikkatini bile çekememiştin kesin, diye geçirdi içinden. Çünkü o zamanlar yaş farkı pek kapanmamış oluyordu.

Yaş farkı değil de aslında yaşanmışlıkların farkı oluyordu insanlar arasında, uçurumlaşan. Kendisi daha yeni işe başlamış, hem üniversiteye giden hem de çalışan, küçük bir ilçeden çıkıp Ankara'nın başkentine gelmiş bir çaylak. Üstelik üç erkek kardeşin tembihini almıştı. Öyle evden dışarı çıkmanın zorluğunu yaşayan biri olarak, büyük şehirde her an abileri gelebilirler, kendisini takip edebilirler ve bir yanlışını bulurlarsa da hemen Ankara macerasına nokta koyabilirlermiş gibi geliyor ve çok korkuyordu. Gülümsedi Şule, “Ne kadar safmışım!” Bazen arkadaşlarının alay konusu yaptığı bu saf yönü azalmış olsa da hiç kaybolmamıştı.

Ne çok korkmuştu, abileri ya söylediklerini yaparlarsa, diye. Bu nedenle bir erkek ile değil konuşmak, merhabalaşmak; yüzüne bakmayı bile kendi kendine yasak etmişti. Ama işte gönül, insan bazen bir sese bile platonik bir şekilde âşık olup yıllarca takılabilirmiş. Bir hayal için dört koca yılını ödünç verebilirmiş hayat. Şule de dört yıl bir hayalin sınırsız kollarında uyuyup uyanmıştı. Acıya bulanmıştı. Belki o yaşanan açılar sayesinde bugün keyifli bir yaşam sürüyordu.

Tam ruhuna göre. İşte bu arada, kadın eğitimleri için Muş ilinin uçsuz bucaksız bir köyünde Türkçe bilmeyen yaşlı bir teyzenin, kendi dilinde, kırk yıl bir başkasıyla yaşayıp çoluğa çocuğa karıştığını ama gönlünde başka birisini yaşattığını öğrenince yaşlı teyzeyi nasıl kucaklayıverdiğini anımsadı Şule. Çok sonra düşünmüştü; yaşlı teyzede kendini kucaklamıştı sanki... Bu akşam, rüzgârın eşliğinde, anılar arasında yolculuk yapıyordu Şule...

Yine gençlik yıllarının avuçlarındaydı şimdi. İşe başladığından beri, iş yerinin yılda bir iki kez geleneksel eğlenceli yemekleri oluyordu ve Şule, aldığı sıkı tembihlerden dolayı, bu eğlenceli yemeklerin hiçbirine o ana kadar katılmamıştı. Bu yüzden de iş yerinde adının cimriye, anti sosyale dönüşmesini istemiyordu. Çünkü birlikte çalıştıkları Naciye'yi de yemeklere katılmadığı için grubun dışına itmişlerdi. Şule bunu bildiği için bir taraftan katılmak istiyordu bir taraftan takip edilirse korkusu yaşıyordu. O gün, son anda katılmaya karar vermişti. Bankada çalışan bir şef terfi etmişti. Bir başka kişi o bankadan ayrılıp başka bir şubeye geçmişti. Başka bir uzman bankaya gelmişti. Üstelik bekârdı, yakışıklıydı, herkes ondan söz ediyordu. Kısaca, kutlanacak pek çok olay vardı. Şule o sabah, kendisine gelip gelmeyeceğini soran Aysel'e birden geliyorum demişti. Çünkü artık hazırlık sınıfı bitmiş, bir yıl geride kalmıştı. Sanırım abileri de annesinin gelip gidip anlattıklarıyla Şule'nin çalışıp okumaktan uyumaya bile vakti kalmadığına ikna olmuşlardı.

Artık birinci sınıftı ve sanki ürkekliği de biraz azalmıştı. Ama gene de çok kimseye güvenmiyordu. Aslında bu güvensizlikle de yaşamak çok zordu. Sevmiyordu. Arkadaşları olsun istiyordu ve Naciye gibi, işyerinden dışlanmak istemiyordu. Şule, akşam balo için ne özel bir giysi almış ne de özel bir bakım yaptırmıştı, hani saçını yaptırmak falan gibi. İşte o akşam yemeğinde tüm bekâr kızlarla bir arada oturmuşlardı. Müzik başlamış, eşler dans etmişti. Şule birden, kendini pamuk prenses gibi hissettirecek bir olayın içine düşüvermişti. Nasıl olduğunun bugün bile çok ayrımında değildi Şule; ne zaman, kim dansa kaldırmıştı, ne zaman dans etmeyi öğrenmişti Şule? Sanki defalarca prova yapılmış gibi nasıl bu kadar uyumlu dans edebilirdi? Şule, karşısındaki beyaz atlı prens ile dans ettiğini, sonraki geceler defalarca anımsayacak ve uykuya dalmak için bu dansı ve kendini dansa kaldıran, erişilmez insanı hep düşünecekti. Yani Şule, o günden sonra kendini platonik bir aşkın kucağına atacak ve bu aşkla yaklaşık dört yıl yaşayacaktı. Sonraki yıllar, **"niye o kadar ürkektim"** diye kendine soracaktı.

Tabii, ulaşılsa zaten aşk olmazdı deyip gelen mesaja bakmak için telefona uzandığında şaşkınlığından hafif bir çığlık atıyor Şule. Evet, kırk yıl sonra beyaz atlı kraldan yanıt gelmiş.

-Aynı güleç yüz...

-Sizinle teknoloji sayesinde buluştuk... Ne güzel.

-Evet.

-Sizin bir arkadaşınızla karşılaştık bu şehirde. Zafer Bey, birlikte aynı işyerinde çalışmışsınız kendisiyle.

-Aaa, Zafer'in orada olduğunu bilmiyorum, senin de orada yaşadığını bilmiyorum; Zafer'in edebiyatla ilgilendiğini de bilmiyorum.

-Ben de hiç bir şey bilmiyor muşum? (gülücük işareti)

Şule derin bir nefes alıyor...

-Daha bilmediğiniz çok şey var... Aslında...

-Ne gibi?

-Neymiş bilmediğim, bak şimdi merak ettim.

-Hani beni şubenin bir yemeğinde dansa kaldırmıştınız.

-Hatırlamadınız.

-Biraz yaşlandım. Evet, sonra?

-İşte o dansa benim başım çok dönmüştü. Sonra dört yıl boyunca başım hep döndü, döndü. Ne zaman Ankara'yı terk ettim. O zaman azaldı başımın dönmesi. Ama ara ara döner bazen.

Yaşanan derin sessizliği şimdi rüzgârın sesi dolduruyor. Şule dört yılını sanki ödünç almış gibi, hayatın gamzesine öpücük konduruyor, kendini iyi hissediyor... Rüzgâr şimdi mutluluk şarkısı söylüyor. Ağaç dallarıyla dans ediyor. Şule mesajı kapatıyor.

Leman Sam'dan penceremin perdesini havalandıran rüzgâr parçasını açıyor, kulaklıklarını takıyor... "Penceremin perdesini havalandıran rüzgâr, gel içeri usul usul..." Şule'nin yine başı dönüyor...

BATI-DOĞU EDEBİYATINDA İLGİNÇ ve KISA ŞİİR TANIMLARI

DERLEYEN: HIZIR İRFAN ÖNDER

- Şiir, karada yaşayan ve havada uçmak isteyen bir deniz hayvanının günlüğüdür. **C. Sandurburg**
- Şiir, zekâ ülkesinde uzun ve üzücü yolculuklardan sonra doğan şeydir. **Balzac**
- Şiir, yalnızlıkta kendi kendine itirafta bulunan bir duygudur. **J. S. Mil**
- Şiir, tanımlanamaz, ancak duyumsanır. **Christopher Logue**
- Şiir, bozulmuş toplumumuzun aynasıdır. **Louis Aragon**
- Şiir, bir süs eşyası değil, bir nesnedir. **Paul Eluard**
- Şiir güçlü duyguların taşmasıdır. **Wortsworth**
- Şiir, insanın görünmez yüzüdür. **John Perse**
- Şiir, büyük zekâların rüyalarıdır. **Lamartine**
- Şiir bir akıl hastalığıdır. **Alfred de Musset**
- Şiir, sözcüklerin dinidir. **S. Mallarme**
- Şiir, yalnızlığın dostudur. **Cervantes**
- Şiir, tek kelimeyle üstün idraktır. **E. A. Poe**
- Şiir, seçmek ve gizlemek sanatıdır. **Chateaubriand**
- Şiir, felsefenin makyajlı kız kardeşidir. **Jennifer Grotz**
- Resim, sessiz şiirdir, şiirse dokunaklı resim. **Smonides**
- Şiir, susma ve konuşmayı bir araya getirmektir. **Thomas Carlyle**
- Şiir, sesle anlam arasında uzayıp giden kararsızlıktır. **Paul Walery**
- Şiir, bağımsızdır, tam bir bütündür, kendi kendini yönetir. **A. C. Bradley**
- Metafizik bir ürpertiye kapılmayan, evrenin sırları karşısında bunalıma düşmeyen şiir, şiir değildir. **Marc Eigeldinger**
- İlimsiz şiir, harcı ve hesabı olmayan duvar gibidir. **Fuzuli**
- Şiir, düşünceyi duygu haline getirinceye kadar yoğunmaktır.
Yahya Kemal Beyatlı
- Şiir, kelimelerle yapılan bestedir. **Yahya Kemal Beyatlı**
- Şiir ölçülü uyaklı sözdür. **Ziya Paşa**
- Şiir bir ışıktır. **Sennur Sezer**
- Şiir, bir öfkedir. **Can Yücel**
- Şiir, gürültüden müziğe geçmektir. **Can Yücel**

- Akılsız şiir, kafasız kalmış Danton gibidir. **Can Yücel**
- Şiir, sözcüklerle güzel biçimler kurmak sanatıdır. **Cahit Sıtkı Tarancı**
- Şiir, mumdan kayıklar alev denizini geçmeye benzer. **Şeyh Galip**
- Şiir, mutlak hakikati arama işidir. **Necip Fazıl Kısakürek**
- Şiir, bir bereket dünyasıdır. **Ahmet Hamdi Tanpınar**
- Şiir, elbette bireysel bir yaratıdır. **Ahmet Günbaş**
- Şiir, dilin kendini aşma çabasıdır. **Muhsin Şener**
- Şiir, gençlik duygusudur. **Melih Cevdet Anday**
- Şiir, ses ipine söz asmak sanatıdır. **Arif Eren**
- Şiir, dilin şaire bir oyunudur. **İhsan Deniz**
- Şiir, söz, his ve ahenk pınarıdır. **Bestami Yazgan**
- Şiir, kimsenin bunalım defteri değildir. **Sunay Akın**
- Şiir, metafizik içlenişin derin nefesidir. **Mustafa Aydoğan**
- Şiir dil işidir. Dilde yangınlar yaratma sanatı. **Cemal Süreya**
- Şiir zamansızlıktır, zamana meydan okumadır. **Oktay Akbal**
- Şiir, gerçeklerin dilde yoğunlaşmış düşsel yansımasıdır. **Seyfettin Başçılar**
- Şiir sıradan bir dil değildir. "Şiir" düzyazıya çevrilemeyen dildir.

Ahmet Haşim

- Durduğu yerden başlayarak yaşamı ve insanı okuma sanatıdır şiir.

Ahmet Günbaş

- Şiir, sonsuz olanaklarla hayatı zenginleştiren duygu ve düşünce sanatıdır.

Metin Altok

- Şiir, Anayasaya aykırıdır, doğanın ahlakı kovduğu yerdedir, yasadışıdır.

Cemal Süreya

- Şiir, çocuğun dudağında tebessüm, ihtiyarın yüzünde hüzdür.

Hızır İrfan Önder

- Şiir, bir kavganın, bir mücadelenin, çiçek açan hayatın dilidir. **Zülfü Livaneli**

- Şiir, duygu olmuş düşüncenin yürekten kopuşudur. **Suut Kemal Yetkin**

- Şiir, dil çalgısında yorumlanan bir musikidir. **Cahit Külebi**

- Şiir, bir nefestir, öyleyse doğal bir şeydir. **Haydar Ergülen**

- Şiir, düş ve gerçeğin coğrafyasıdır. **Şemsettin Murat**

- Şiir, kısa ve öz yazma sanatıdır. **Metin Celal**

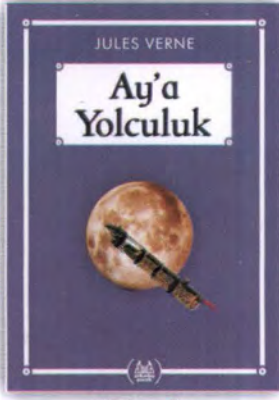
- Şiir, yaşama katılmaktır. **Zeynep Uzunbay**

- Şiir, sezgi bilgisidir. **Ahmet Telli**

- Şiir, çılgınlardır. **Gülten Akın**

Dünyanın en sevilen klasikleri cep boy olarak sizlerle!

Fiyat: 3,90 TL

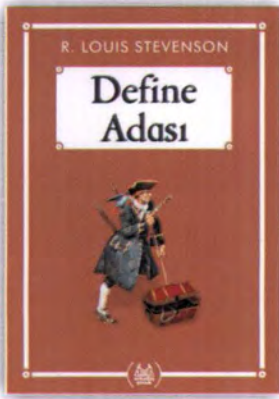
128 sayfa

120 sayfa

96 sayfa

128 sayfa

128 sayfa

136 sayfa

136 sayfa

128 sayfa

128 sayfa

128 sayfa

Sipariş vermek için: 0312 396 01 11 • ytp@arkadas.com.tr

ISSN 1300 - 1345

1300-1345